



# מחקר סיוע לא.נשים בזנות בתקופת משבר הקורונה ובעקבותיו

דוח מסכם | דצמבר 2021

צוות המחקר:

פרופ' עינת פלד, דר' גיא שילה, דר' נור שמעי, דר' יעלה להב רז, איילת פריאור

המחקר מומן על ידי קרן שוסטרמן – ישראל

## תוכן עניינים

3.....	הקדמה
4.....	סקירת ספרות
7.....	סיכום עיקרי דוחות המחקר הקודמים
10.....	שיטת המחקר
11.....	חלק שני: תמונת המצב ביחס לאוכלוסייה המסתייעת
11.....	שינויים באוכלוסייה הפונה לעזרה
14.....	צרכים בולטים
18.....	שינויים בדפוסי העיסוק בזנות
22.....	חלק שלישי: השתנות מערך הסיוע - אתגרים והזדמנויות
23.....	פתיחה והרחבת ערוצי תקשורת
28.....	מעבר לעבודת סיוע מהבית
32.....	התמקדות במענים חומריים ומיצוי זכויות
39.....	חלק רביעי: סיכום והמלצות
45.....	מקורות
47.....	נספח 1

## הקדמה

דוח מסכם<sup>1</sup> זה עוסק בעבודת הסיוע לא.נשים בזנות במהלך השנה הראשונה להתפרצות מגפת הקורונה. הדוח דן בסוגיות מרכזיות הנוגעות להשתנות מערך הסיוע והעזרה לא.נשים בזנות בתקופה זו מנקודת מבטם של הגורמים המסייעים והא.נשים בזנות. שני השלבים הראשונים של המחקר תועדו בהרחבה בדוחות הקודמים. השלב השלישי התמקד בנקודת המבט של אנשי המקצוע ואנשי מפתח בארגונים המסייעים לא.נשים בזנות עם תום שנה של משבר הקורונה. ביקשנו לבחון מה למדו הארגונים לאורך שנת המשבר וכיצד התפתחה והשתנתה הפרקטיקה שלהם בעקבות המשבר.

במהלך שנת הקורונה הראשונה התרחש מהלך היסטורי בישראל – יישום החלטת הממשלה בעקבות חקיקת חוק איסור צריכת זנות והעברת חלק מהתקציבים הנלווים לחוק לשירותים וארגונים בתחום. ואכן, כמעט כל הארגונים שהשתתפו במחקר והיו אמורים לקבל תקציבים להרחבת המענים הטיפוליים קיבלו אותם במהלך שנה זו, וגייסו כוח אדם נוסף למימוש התוכניות. כך, לצד ריבוי הפניות עקב הקורונה, הארגונים עסקו גם בהוצאה לפועל של תוכניות חדשות, גיוס כוח אדם מתאים לארגון, והתאמת פעילות הארגון למשבר הקורונה. במקביל, האירועים הביטחוניים באותה תקופה במדינה (סבב לחימה בעזה, שכלל מצבי חירום, אזעקות ושהיה במרחבים מוגנים מאזור המרכז דרומה) לרגע השכיחו את העובדה שמדובר במגפה עולמית ומשבר עולמי, והכריחו אף הם לפעול ולהגיב.

לאורך הדוח נעשה שימוש במושג 'ארגוני סיוע' לתיאור ארגוני הסיוע לא.נשים בזנות ובמושג 'א.נשים בזנות בהווה ובעבר' לתיאור א.נשים שהיו בזנות פעילה או קיבלו תשלום כחלק מתעשיית המין לפני תקופת הקורונה ו/או במהלכה. הביטוי 'מהלך תקופת הקורונה' ישמש לתיאור כולל של שנת הקורונה הראשונה שבמוקד דוח זה, מיולי 2020 עד יולי 2021.

לדוח ארבעה חלקים מרכזיים: החלק הראשון יסקור ספרות רלוונטית בנוגע לארגוני סיוע לא.נשים בזנות בעולם, יסכם את ממצאי שני דוחות המחקר הקודמים ויתאר את שיטת המחקר; בחלק השני נתאר את תמונת המצב ביחס לא.נשים בזנות שפנו לקבל עזרה מארגוני הסיוע במהלך תקופת הקורונה; בחלק השלישי נתמקד במוקדי השינוי המרכזים במערך הסיוע של הארגונים לאורך שנת הקורונה הראשונה, תוך דיון בסוגיות מרכזיות שעלו במחקר והתבוננות באתגרים ובהזדמנויות. החלק האחרון של הדוח יכלול סיכום והמלצות.

---

<sup>1</sup> דוח זה ממשיך את הדו"ח הראשון שעסק בהשפעת המשבר על ארגוני הסיוע, והדוח השני שעסק בנקודת המבט של א.נשים בזנות—בהווה או בעברם, עם פרוץ מגפת הקורונה ובהמשכה בכל הנוגע לצורכיהם ולאופני ההיעזרות בתקופה זו.

## סקירת ספרות

עם פרוץ מגפת הקורונה ובמהלכה, קראו ארגוני שטח של עובדי.ות מין, חוקרים.ות מובילים בתחום, ארגון הבריאות העולמי וארגוני סיוע במדינות שונות ברחבי העולם (ארה"ב, אפריקה, הודו, אסיה ואירופה) לפעול להענקת סיוע חירום לאנשים בזנות ובתעשיית המין. זאת בשל ההשלכות הקיצוניות של המשבר בתחומי התעסוקה וההכנסה, הבריאות, הדיור, הבידוד חברתי והסטיגמה (Bromfield, Panichelli, & Capous-Desyllas, 2021; Callander et al., 2020; Lam, 2020).

אתגרים מוכרים שעמדו בפני אנשים בזנות טרם מגפת הקורונה (לדוגמה: לחץ כלכלי כבד, רמות גבוהות של בידוד וחשיפה לפגיעה ואלימות) הוחמרו עוד יותר עם פרוץ המגפה ובמהלכה (Experiences, 2020; Mantell et al., 2021). מחקרים שבחנו את ההשפעות של מגפת הקורונה מצאו כי אנשים בזנות חוו עלייה בחוסר הביטחון התזונתי, ירידה בנגישות לשירותי בריאות, וחוסר ביטחון בדיור; אוכלוסיות פגיעות במיוחד היו אוכלוסיית הטרנס\* ואנשים ללא מעמד חוקי אזרחי (Tan et al., 2021). אובדן ההכנסה, אי-קבלת סיוע מהמדינה<sup>2</sup> ואובדן רשתות התמיכה נכרכו כחלק ממגל קסמים של פגיעות (SWAN; ICRSE, 2020), ואנשים בזנות חשו שהם מודרים מתמיכה שניתנה על ידי המדינה לנפגעים מהמצב, כתוצאה מהסטיגמה וממיקומם בשוליים החברתיים.

ברחבי העולם פעלו ארגוני סיוע לאנשים בזנות וארגונים אקטיביסטים של עובדי/ות מין להענקת סיוע חירום בתחומי החיים השונים. סיוע זה כלל מענים הוליסטיים, נגישים ויצירתיים המשלבים תמיכה חומרית, תמיכה רגשית, יצירת רשת קהילתית ועבודה אקטיביסטית למיצוי זכויות ברמת הפרט והמדינה. הסיוע שניתן הקיף תחומים רבים (Dziuban, Moźdrzeń, & Ratecka, 2021; Fedorkó, Stevenson, & Macioti, 2021; Gichuna et al., 2020; Janyam et al., 2020; Reza-Paul et al., 2020). הבולטים בהם היו:

- **סיוע חירום מיידי** - גיוס קרן חירום להענקת סיוע כספי, חלוקת מזון, חלוקת מוצרי היגיינה כגון מסכות ואלקו-ג'ל.
- **העברת מידע אמין, הגברת מודעות וניפוץ סטיגמות ומיתוסים** - העברת ידע לגבי ויורס הקורונה בשפות שונות, ולגבי הנחיות הממשלתיות בדבר סגר, ריחוק חברתי או חיסונים. הדבר נעשה באמצעות הודעות אישיות, פרסום בקבוצות ווטצאפ, או פרסום באתרי הארגונים. כמו כן, היו ארגונים שפתחו אפליקציות ופלטפורמות מקוונות לעזרה והעברת מידע במטרה להגיע אל אוכלוסיות שכמעט ואין עמן קשר.

---

<sup>2</sup> הכוונה לאי-היכולת של אנשים בזנות לקבל סיוע מהמדינה כבעלי עסק עצמאי ומוכר מכיוון שברוב המדינות אין אפשרות להכיר בכך כעסק עצמאי חוקי. במדינות שדבר זה אפשרי החשש מפני הסטיגמה והשלכותיה מונע מהם לעשות כך. מה שהותיר אותם ללא יכולת לקבל סיוע מהמדינה.

- **קידום בריאות** - חלוקת ערכות ביתיות לבדיקות עצמאיות לגילוי מחלות מין, איסוף בדיקות מבית הא.נשים, חלוקת קונדומים ו/או מוצרים המסייעים למזעור נזקים ותרופות.
- **תמיכה רגשית ונפשית** - הפעלת קבוצות תמיכה מקוונות שניתנו על ידי אנשי מקצוע וא.נשים מתעשיית המין (מנטוריות), ייזום הכשרות וסדנאות ללימוד כלים ומענים רגשיים במצבי חרדה ומצוקה מקוונים.
- **הגירה** - ייעוץ, סיוע, ליווי וייצוג בסוגיות הנוגעות למעמד אזרחי והגירה.
- **דיוור** - סיוע כספי בשכ"ד והוצאות נלוות, סיוע וייעוץ משפטי וליווי במידת הצורך מול בעלי בתים.
- **מיצוי זכויות וסנגור** - העלאת מודעות למצבם של א.נשים בזנות ובתעשיית המין, סנגור בקרב מקבלי החלטות בדבר שילובם בתוך תוכניות סיוע ממשלתיות וייעוץ וליווי בסוגיות שונות של מיצוי זכויות.

ארגונים ברחבי העולם שינוי את דרכי פעולתם והפנו את מירב תשומת הלב להענקת סיוע החירום ועסקו בתחומים ובפעילות שלא עסקו בה עד כה – לדוגמה, חלוקת מזון, או גיוס כספים לקרן חירום וחלוקתם. לדומה, קולקטיב SWARM שהינו ארגון הזכויות המוביל באנגליה למען זכויותיהן של עובדות מין ולמיגור האלימות נגדן, שבשגרה פועל בעיקר להעלאת מודעות, שינוי מדיניות ושיתוף בידע של עובדי/ות מין, יזם את הקמת קרן החרום<sup>3</sup> הגדולה ביותר באירופה שפעלה בתקופה זו לטובת עובדות מין אשר נסגרה עם סיום חלוקת הסיוע הכספי.

בארה"ב, אף ארגון של עובדות מין לא נסגר על רקע המגפה העולמית וארגונים אלו אף הגבירו את פעולתם (Bromfield et al., 2021). ארגוני עובדות המין יצרו רשת של עזרה הדדית, גייסו כספים לקרן סיוע חירום וייצרו שותפויות תומכות עם ארגונים דומים בקהילה. לצד פעולות אלו עסקו גם בשינוי מדיניות ברמה המקומית והעולמית (Bromfield et al., 2021). ארגון מרכזי בהודו (במייסור במחוז קרנטקה),<sup>4</sup> Ashodaya Samithi, המשרת כ- 6,000 לקוחות ופועל למען זכויות עובדי/ות מין והנגשת שירותי הבריאות, עיצב מחדש את פעילותו עם פרץ המגפה. הארגון עסק בתקופת הקורונה בהענקת סיוע ישיר (חבילות מזון, חלוקת בדיקות ותרופות לדוגמה), בהנגשת מידע אמין בנושא הקורונה והסיוע הקיים, בהנגשת שירותים רפואיים ותמיכה בצוות הרפואיים במפגש עם האוכלוסייה, ובהנגשת שירותים פסיכו-סוציאליים. עבודת הארגון כללה גם פעילות לשינוי סטיגמות ותפיסות

<sup>3</sup>

[https://static1.squarespace.com/static/58cea5cf197aea5216413671/t/5f3bfd8e95eb430ba8d5463b/1597767057163/SHFR\\_2020\\_Final.pdf](https://static1.squarespace.com/static/58cea5cf197aea5216413671/t/5f3bfd8e95eb430ba8d5463b/1597767057163/SHFR_2020_Final.pdf)

<sup>4</sup> <http://www.ashodayasamithi.org/frontend/httpdocs/>

חברתיות, והעמקת שיתוף הפעולה עם בעלי עניין שונים בקהילה. בדוח שפרסם התייחס הארגון לצורך בפיתוח גישות ומעניים קהילתיים ברי קיימא אשר יאפשרו לארגונים להעניק סיוע בזמן שגרה וחירום לאוכלוסיות בשוליים.

מהספרות הקיימת עולה כי מרבית ארגוני הסיוע ברחבי העולם, שלקחו חלק פעיל בהגשת סיוע ועזרה לא.נשים בזנות בתקופת הקורונה הם ארגוני מגזר שלישי ו/או ארגונים אקטיביסטים של א.נשים בזנות הנתמכים על ידי תרומות. זוהי תמונה השונה מהמצב הקיים בישראל. כפי שהראנו בדוח הראשון, רוב ארגוני הסיוע לא.נשים בזנות בישראל הינם ארגוני מגזר שלישי הנתמכים על ידי המדינה בצורות שונות, בעיקר דרך משרדי הבריאות והרווחה והביטחון החברתי, לצד תרומות ממקורות פרטיים. עם התפרצות מגפת הקורונה, הארגונים בישראל כמו שאר הארגונים ברחבי העולם, המשיכו את פעילותם במסגרת ההגבלות שניתנו, יצרו מענים נוספים, התאימו מענים למצב החדש, ועשו ככל שיש ביכולתם לסייע לא.נשים בזנות בתקופה זו. בהמשך לדוחות הקודמים, הדוח שלפנינו יתאר את השינויים שנעשו במערך הסיוע עם התפרצות הקורונה ובהמשכה.

## סיכום עיקרי דוחות המחקר הקודמים

בשלב הראשון של המחקר מיפנו את השירותים הקיימים עבור אנשים בזנות בישראל מבחינה גאוגרפית, תוך התייחסות למאפייני הארגונים ובכללם שייכות ארגונית, אוכלוסיית יעד והיקף וסוג הסיוע הניתן (ראו טבלאות 1 ו-2). מיפוי זה חשף חסרים משמעותיים בתחום הסיוע לאוכלוסיות בזנות מבחינת מענים בפריפריה הגאוגרפית והחברתית של ישראל, כמו גם בירושלים ובשטחי יהודה ושומרון. כמו כן הדגיש את הצורך בפיתוח והרחבת מענים לאוכלוסיות מגוונות המעורבות בזנות – גברים וצעירים, קהילות טרנס\*, ערבים, אנשים חסרי מעמד ואנשים המגדירים עצמם כעובדי.ות מין.

### טבלה 1 – מאפייני הארגונים שהשתתפו במחקר (N = 23)

% N		% N		מיקום
26	6	56	13	תל אביב וירושלים (מרכז)
39	9	22	5	צפון הארץ
35	8	22	5	דרום הארץ
<b>אוכלוסייה</b>				
17.4	4	35	8	בעיקר נשים סיסג'נדריות בגירות
8.7	2	8.7	2	טרנסג'נדרים.יות
52.2	12	4.3	1	נוער (כולל להט"ב)
17.4	4	26	6	נוער (בעיקר נשים סיסג'נדריות)
<b>סוג השירות</b>				
17.4	4	26	6	בריאות ומזעור נזקים
8.7	2	8.7	2	שיקום תעסוקתי
52.2	12	4.3	1	פסיכותרפיה, דיור ומזעור נזקים
17.4	4	26	6	סיוע חומרי, שינוי מדיניות וסנגור
4.3	1	26	6	א.נשים בזנות (ללא אפיון ספציפי)
		0	0	גברים בגירים

נתוני הדוח הראשון התייחסו לחודשים מאי-יולי 2020. ארגוני הסיוע דיווחו כי עם פרוץ המשבר אנשים בזנות התמודדו עם פגיעה כלכלית קשה והחמרה בעונו; החמרה במצוקות נפשיות כגון הצפה רגשית, פגיעה עצמית, תסמינים פוסט טראומטיים ובדידות; עבודה בזנות בתנאים מסכני בריאות; ומתן שירותי מין בתמורה למגורים ואוכל. ככל שהמשבר הבריאותי, הכלכלי והחברתי הלך והעמיק, צורכיהם של אנשים בזנות החריפו. המשבר השפיע באופן ישיר על עבודת ארגוני הסיוע והם הוצפו בכמות פניות רבה. המצב החדש דרש מהארגונים להיענות לאתגרים ולקשיים החדשים בדרכים שונות: המערך הטיפולי השתנה ונעשה מעבר לשימוש באפיקים מקוונים, ודגש רב ניתן על אספקת צרכים חומריים מידיים, גיוס תרומות, והנגשת מידע. כל אלו הובילו לטשטוש גבולות מקצועיים אותו חוו נשות המקצוע. הדוח לימד כי משבר הקורונה חשף את יתרונותיהם של מערכים ארגוניים גמישים אשר הצליחו להתגייס לשמור על תמיכה ישירה באוכלוסייה המסתייעת, כמו גם ליצור שיתופי פעולה בין-ארגוניים. לצד אלו, עלה כי משבר הקורונה האיר והעצים ליקויים קיימים, במיוחד בעבודה השוטפת עם ארגונים ממשלתיים ומדינתיים, כגון הזנחה תקציבית, העדר סיוע חירום וקושי ביצירת מענים התואמים את צרכי האוכלוסייה המסתייעת (Lahav-Raz, et al., 2021).

**טבלה 2: ההצטלבות בין אזור גיאוגרפי, סוג הסיוע הניתן, מקורות המימון של הארגון והרכב האוכלוסיות המרכזיות שהוא משרת**

**Tel Aviv district  
& Jerusalem (center)**  
N = 13, 56%

Psychotherapy, housing, harm reduction 31%			Material aid, policy change and advocacy 31%		Health care & harm reduction 15%	Occupational training 15%	Education & support 8%
NGO state and private funding 33%	State funding 67%		NGO private funding 100%		State funding 50%	NGO private funding 50%	NGO - private funding 100%
All IST population 50%	Youth including LGBT 25%	Mostly cisgender adult women 25%	Transgender population 50%	All IST population 50%	All IST population 100%	Mostly cisgender adult women 100%	cisgender adult women 100%

**South district**  
N = 5, 22%

Psychotherapy, housing, harm reduction 80%		Health care & harm reduction 20%
NGO state and private funding 80%		State funding 20%
Youth - mostly cisgender women 75%		Mostly cisgender adult women 25%
		All IST population 100%

**North district**  
N = 5, 22%

Psychotherapy, housing, harm reduction 60%			Health care & harm reduction 20%	Occupational training 20%
NGO state and private funding 20%	NGO private funding 20%	State funding 60%	State funding 50%	NGO private funding 50%
Youth - mostly cisgender women 75%		Mostly cisgender adult women 25%	All IST population 100%	Mostly cisgender adult women 100%
				NGO state & private funding 100%



ממצאי הדוח השני התבססו על ראיונות עם נשים בזנות בהווה ובעבר, שנעשו בחודשים מאי-יולי ואוקטובר-דצמבר 2020. הממצאים הראו כי במהלך משבר הקורונה א.נשים בזנות התמודדו עם מגוון רב של צרכים נפשיים, בריאותיים, חברתיים, כלכליים, ותעסוקתיים. צרכים אלו, עמם מתמודדים א.נשים רבים בזנות כשגרה, החריפו והעמיקו ביתר שאת מפרוץ המשבר ובמהלכו. מי שעסקו בזנות או חזרו לזנות בתקופת הקורונה תיארו אותה כמשאב דרכו ניתן לענות על צרכים חומריים ורגשיים בתקופה זו. המשתתפות תארו תחושות פחד מפני הידבקות בנגיף הקורונה וחששות בנוגע למפגש עם המשטרה וקבלת קנסות על הימצאות במרחב הציבורי בניגוד להנחיות. חששות אלו גררו שינוי באופנים בהם התקיימה הזנות, שהתאפיינו בנקיטת משנה זהירות. המשתתפות שלא עסקו בזנות בתקופת הקורונה תארו מחשבות על החזרה לזנות לנוכח המשבר שפרץ והצרכים שהתעוררו בעקבותיו. הממצאים הראו כי המשתתפות ניהלו משא ומתן פנימי לגבי העיסוק בזנות או החזרה לזנות, תוך בחינת האופן בו תוכל לסייע למילוי צורכיהן לצד מחירה, כאשר הן מנסות להגן על עצמן מפני פגיעה נוספת.

אופני ההיעזרות שתיארו המשתתפות בתקופת משבר הקורונה כללו המשך קבלת הטיפול והסיוע מהארגון עמו היו בקשר טרום המגפה, פניה לקבלת עזרה לארגונים נוספים ונקיטת פעולות פרואקטיביות נוספות לקבלת עזרה כגון עזרה הדדית. ההיעזרות אופיינה בשימוש רב יותר באמצעים טכנולוגיים שונים (טלפון, וואטסאפ, ופייסבוק, לדוגמה), בנוסף להגעה פיזית לארגון הסיוע. פרואקטיביות של המשתתפות באה לידי ביטוי ביוזמה, תכנון עתידי ומציאת עזרה באופן עצמאי בתגובה למצב המשברי בתקופת הקורונה. הן פנו ישירות, ללא גורם מתווך, לקבלת סיוע לארגוני הסיוע שהכירו, או לנשים אחרות המשתייכות לארגון, וגם לחברות, בני משפחה, ואנשים שלא הכירו. כמו כן נראה כי ההיעזרות קשורה קשר הדוק בהכרות עם הארגונים וביחסי האמון והקרבה שנבנים, ובפרואקטיביות של ארגוני הסיוע.

לצד הצגת העזרה של הארגונים כחיובית, המשתתפות הדגישו מספר חסמים מרכזיים לקבלת סיוע שנראה כי הפכו בולטים עוד יותר בתקופת משבר הקורונה: חסמים במדיניות הטיפול הנוגעת לא.נשים בזנות, חסמים בירוקרטיים במיציא זכויות, מיעוט ארגונים בפריסה גיאוגרפית מצומצמת, חסמים בקבלת טיפול, חסמים בשימוש בטכנולוגיה לצורכי טיפול בתקופת המשבר. נראה כי קיים שוני בתפיסת המשתתפות את עזרת המדינה ועזרת ארגוני הסיוע; בעוד שהמפגש עם מערכות המדינה תואר פעמים רבות כמתסכל ומאכזב, ארגוני הסיוע תוארו כיחידים שנמצאים לצדן, וכמי שפועלים במודעות ורגישות לצורכיהן.

## שיטת המחקר

כאמור, בשלב הראשון של מחקר אורך זה ערכנו ראיונות איכותניים חצי מובנים עם 33 אנשי מקצוע ואנשי מפתח מ-23 ארגוני סיוע העובדים עם אנשים בזנות (בגירים.ות וצעירים.ות) וארגונים רלוונטיים נוספים ברחבי הארץ. בשלב השלישי חזרנו לראיין אשת מקצוע אחת מכלל סוגי הארגונים שנכללו בשלב הראשון. במהלך החודשים אפריל עד יולי 2021 נערכו ראיונות חצי מובנים עם 22 נשות מקצוע מ-21 ארגונים. הראיונות ארכו בממוצע כשעה. מתוך כלל המשתתפות, 14 נשות מקצוע לקחו חלק בשני סבבי הראיונות. מראיונות נוספות כללו ארבע נשות מקצועות חדשות שהשתלבו בארגון אחרי התפרצות המגפה וארבע נשות מקצוע שלא רואיינו בשלב הראשון במחקר. למשתתפות הוצעו אפשרויות שונות לקיום הראיון (זום, טלפון או פנים אל פנים) בהתאם להנחיות הקורונה באותה תקופה – 15 ראיונות נערכו באמצעות תוכנת זום, ארבעה ראיונות נערכו פנים מול פנים ושני ראיונות נערכו באמצעות הטלפון. ראיון אחד היה ראיון משותף עם שתי נשות מקצוע מאותו ארגון.

הראיונות נערכו על ידי חברת צוות המחקר (נור שמעי) והונחו על ידי מדריך ראיון (ראו נספח מספר 1) שעסק בהשפעה הנמשכת של משבר הקורונה על מערך הסיוע. הראיונות עם נשות המקצוע מארגוני הסיוע שרואיינו בפעם השנייה התייחסו ישירות לעיקרי הדברים שעלו בראיון הראשון. קבצי השמע של הקלטות הראיונות תומללו במלואם וקבצי הווידאו נמחקו. כמו כן, כל הפרטים המזהים שונו עוד בתמלול וכל השמות המוזכרים בהמשך הדוח בדויים. המחקר אושר על ידי ועדת האתיקה של אוניברסיטת תל אביב. המשתתפות נתנו הסכמתן להשתתף במחקר באמצעות חתימה על טופס הסכמה מקוון. הנתונים נותחו בשיטת ניתוח תוכן שהתמקדה בסוגיות המרכזיות המשותפות שעלו מצד המשתתפות ביחס לנושאים שנידונו במדריך הראיון, בהתבסס על שאלת המחקר.

### תיאור המדגם

עשרים ושתיים המשתתפות מגיעות מ-21 ארגוני סיוע. עשרה ארגונים נותנים מענה לאוכלוסייה המתגוררת במרכז הארץ ובירושלים, שמונה ארגונים נותנים מענה לאוכלוסייה המתגוררת בדרום ובצפון הארץ, שלשה ארגונים נותנים מענה ארצי וממוקמים במרכז הארץ. כל משתתפות המחקר הינן נשות מקצוע בתפקידים בכירים בארגוני הסיוע. כל הארגונים שהשתתפו במחקר משלבים עשייה מגוונת בתחומי סיוע שונים (בריאות, תעסוקה, התמכרות, דיור, סיוע פסיכוסוציאלי, טיפול ישיר, מיצוי זכויות ועוד) לאנשים בזנות. עם זאת, ניתן לחלק את הארגונים לפי מוקד הפעילות העיקרי באופן הבא: תחום העבודה עם נוער, צעירות וצעירים (8), תחום התעסוקה (3), תחום הבריאות (3), תחום ההתמכרויות (3), תחום זכויות האדם וזכויות חברתיות (2), תחום העבודה עם הקהילה הגאה (1) תחום הסיוע החומרי וסיוע חירום (1).

## חלק שני: תמונת המצב ביחס לאוכלוסייה המסתייעת

בתקופה שבה התקיימו הראיונות, רוב משתתפות המחקר חשו כי 'הקורונה נגמרה' והכול חזר כמעט לשגרה. הראיון היווה הזדמנות לעצור לרגע ולהביט במה שהתרחש במהלך שנת הקורונה. חלק מהמשתתפות ציינו כי הוא סייע להן לראות את העשייה הרבה של הארגון מאז פרוץ המגפה. הפרק שלפנינו מתאר את השינויים לאורך שנת הקורונה במצבה של האוכלוסייה המסתייעת של א.נשים בזנות, כפי שעלו בראיונות עם נשות המקצוע מארגוני הסיוע בשלב השלישי של המחקר. המשתתפות התמקדו בשלוש סוגיות מרכזיות: שינויים באוכלוסייה הפונה לעזרה; צרכיהן הבולטים; ושינויים בדפוס העיסוק בזנות בתקופת הקורונה.

### שינויים באוכלוסייה הפונה לעזרה

כפי שתואר בדוחות הקודמים, גם בסבב הראיונות הזה עלה כי הקורונה היוותה זרז להרחבת העזרה לאוכלוסיות נוספות של א.נשים בזנות. נראה כי הפניות לעזרת ארגוני הסיוע הלכו והתגברו גם אחרי הגל הראשון של המשבר וכי גדל הגיוון באוכלוסיות שפנו לקבלת עזרה. נראה כי הגיוון באוכלוסייה הפונה לקבלת סיוע הינו תולדה של הצטלבות בין שני גורמים. מחד, עבודה מאומצת שנעשתה על ידי ארגוני הסיוע בשנים האחרונות להגיע לאוכלוסיות נוספות לא.נשים בזנות רחוב או לאלו שיש להן נגישות רבה יותר לארגוני סיוע (לדוגמה, דוברות עברית כשפת אם, או הכרות עם מערכות הטיפול השונות); והשני, ריבוי הצרכים שהתעוררו במהלך המגפה.

אוכלוסיות בולטות שבמהלך תקופת הקורונה החלה עבודה רבה יותר עמן הן : נשים ערביות, טרנאס\* (המקבלים סיוע בארגונים שאינם מיועדים לטרנאס\*), נשים חסרות מעמד ממדינות אפריקה ומהרשות הפלשתינאית, גברים, נשים בזנות עצמאית, ונשים בזנות שאינה זנות רחוב. בהמשך לממצאי הדוח הראשון, אשר התייחס לשינויים בקבוצות האוכלוסייה הבאות: קהילת הטרנאס\*, הקהילה הזרה, האוכלוסייה הערבית וצעירים. ות בזנות. בדוח הנוכחי, נתייחס בהרחבה לשלושת הקבוצות הבאות: נשים שאינן בזנות רחוב, א.נשים חסרי מעמד אזרחי בישראל - תושבי הרשות הפלשתינאית, ונשים בוגרות שעלו מבריה"מ לשעבר.

ביחס לנשים שאינן בזנות רחוב בלטו בראיונות שתי מגמות: עלייה בפניות של נשים אלו, לצד התמקדות באיתור והנגשת שירותים לנשים אלו. אוכלוסיה זו מגוונת במאפייניה ובזירות הזנות בהן פועלת. למרות שנשות המקצוע תארו לרוב נשים אלו כמי שמנהלות "חיים רגילים" לצד הזנות, הגידול בפניות שלהן בתקופת הקורונה הוא תולדה של תנאים שלא אפשרו להן לשמור על סיפור הכיסוי שאפשר להן להחזיק ב"חיים כפולים" כאלו. וכך תיארה זאת אלונה: "הפניות שלשו את עצמן. מי שמגיעות אלו נשים שמנהלות חיים רגילים ועוסקות בזנות. סיפור הכיסוי שלהן אינו רלוונטי עוד לקורונה, עכשיו הן פונות לעזרה". היא המשיכה והרחיבה על אופי עבודתן בזנות במסגרת עצמאית של מספר נשים:

המאפיין שכן אפשר לאפיין אותם, זה שהן רגילות לנהל את החיים שלהם באופן עצמאי וגם בזנות. זאת אומרת, הן בדרך כלל נשים שהן פועלות אא... אין הרי אף אחת שפועלת לגמרי לבד, אבל הם פועלות נאמר בקבוצות של נשים לא בבתי בושט בדרך כלל, למרות שזה כולן גם וגם, אבל פרסומים אישיים, פרסומים באתרים וכל מיני התארגנויות ככה של נשים בינן לבין עצמן מנהלות את הזנות. מעבירות לקוחות, ממליצות, את יודעת, עושות את השמירה אחת על השנייה. וגם סרסור אחת לשנייה. ומבחינת האורח חיים שלהן, הן יותר מתפקדות בצורה יותר גבוהה. זאת אומרת, אם יש משפחה, אם יש ילדים למשל, אז הילדים מוחזקים. גם הפרסונות האלטרנטיביות שהן בונות הן מאד מאד חזקות. (אלונה)

המרואיינות ציינו בהבלטה כי ארגוני הסיוע הגבירו בתקופת הקורונה את מאמציהן להגיע בדרכים שונות לאוכלוסיות שאינן בזנות רחוב:

בשנים האחרונות [אנחנו] פונים לקהל היעד הזה, של נשים מהדירות הדיסקרטיות, מחשפנות, לא רק זנות רחוב. זנות רחוב כל השנים אנחנו מטפלים [...] גם בעבודה של האיתור שאנחנו עושים. עושים איתור אינטרנטי. (בסי)

אנה הבחינה בין שלוש אוכלוסיות בזנות להן הארגון שלה מסייע: זנות רחוב, זנות מסחרית (בתי מלון או דירות) וזנות בתחילת הרצף (השגת משאבים חומרים ורגשיים בתמורה לזנות). מניסיונה, נשים בזנות רחוב "צריכות אוכל, הן צריכות בגדים, הן צריכות להתקלח, הן צריכות דברים מאד בסיסיים שאנחנו יודעות לתת". לעומתן, נשים בזנות המסחרית "צריכות קשר, הן בבדידות נוראה והן זקוקות מאד לקשר. אבל יותר קשה למשוך אותם לתוך הקשר, כי אין דברים קונקרטיים להציע שהן צריכות". המאפיינים השונים של הקבוצות דורשים פיתוח מענים מותאמים, ובמהלך שנת הקורונה הארגון בו היא עובדת החליט לתת יותר דגש לנשים בזנות המסחרית:

אנחנו בחרנו השנה, אני לא יודעת להגיד אם זה קשור לקורונה או לא, אבל ימים יגידו. אבל כן בחרנו השנה לשים דגש דווקא על הזנות המסחרית. להגיע ולהתמקד יותר בבנות. כי אנחנו כבר עושות עבודה טובה בבנות עם הזנות הרחוב, בתחילת הרצף. אנחנו גם יודעות לתת שמה מענה ולזהות אותה ולהגיע אליה. ודווקא הזנות המסחרית אנחנו פחות חזקות שמה, אז כן בחרנו השנה שם לשים את הדגש ולהגיע אל הבנות האלה. (אנה)

אנה לא סיפקה הסבר למיקוד באוכלוסייה זו. עם זאת, ניתן לטעון כי ריבוי הפניות מאנשים שאינם בזנות רחוב בעקבות הקורונה היווה הזדמנות להכיר את הצרכים שלהם ולפתח מענים מותאמים עבורם.

קבוצה נוספת שתוארה בהבלטה על ידי המשתתפות היא א.נשים ללא מעמד אזרחי בישראל, בדרך כלל ממדינות אפריקה או מהרשות הפלשתינאית. מגמת העלייה בפניות לעזרה בקרב האוכלוסייה ממדינות אפריקה שתוארה בדוח הראשון, הודגשה גם בסבב הראיונות השני עם נשות המקצוע. הן תיארו את האתגרים הייחודיים לאוכלוסייה זו, הקושי והמורכבות להגיע בצורה ישירה אל א.נשים בזנות בקרב מבקשי המקלט בגלל הסטיגמה הרווחת על זנות באוכלוסייה זו, לצד חסמים בנגישות לשירותים שנצבים בפני מבקשי מקלט חסרי מעמד אזרחי בישראל, גם אם חשפו את היותם בזנות בפני ארגוני הסיוע.

בזנות בקרב אוכלוסיית הא.נשים חסרי המעמד האזרחי מהרשות הפלשתינאית תוארה על ידי עמליה כפרקטיקת הישרדות אל מול תנאי חייהם:

*עוד מאפיין של זנות, זה נושא של מבקשי מקלט פלשתינאים. בעצם המצב שלהם מבחינת האישורים שלהם הוא הרבה יותר מורכב ממבקשי מקלט מאריתראה או מסודן, כי בעצם הם לא מקבלים את מסמך ההגנה שמאפשר לעבוד כחוק כמו אריתראים וסודנים. ככה שבפועל אין להם דרך אחרת לשרוד. רבים מהם נמצאים על רצף הזנות ואז הם גרים אצל איזה גבר ישראלי בן 80 שנותן להם לגור שם והבחור הוא בן 23. (עמליה)*

תת קבוצה נוספת שתוארה כוללת נשים פלשתינאיות ללא מעמד אזרחי בישראל 'המגיעות לעבודה' בישראל וחוזרות לשטחים. עובדות ארגוני הסיוע שיערו כי "סחר בנשים פלשתינאיות" 'מחליף' את הסחר בנשים שהגיעו מחוץ לארץ טרום מגפת הקורונה:

*בזמן האחרון אנחנו שומעות הרבה על נשים שמגיעות מהשטחים, וחוזרות לשטחים. מגיעות כאילו לעסוק בזנות. אולי בתקופת הקורונה, הייתה ירידה בהגעה של נשים בגלל שהיה בעיה עם הטיסות והבידודים וכו'. כאילו התפנה איזה ואקום שלתוכו לפחות בראיה שלנו, נכנסו נשים ערביות. [...] יש לנו פה עכשיו בית בושתי חדש. סרסורית לשעבר, אישה בזנות, ערביה, והיא נוסעת כל שבוע לשטחים, מביאה נשים ליומיים-שלושה, מחזירה אותם. הצוות שלי מדווח שאלו נשים שמספרות שהם יש להם משפחה, ילדים, הן עוזבות לכמה ימים, חוזרות עם כסף. יש כנראה הרבה לקוחות, הרבה מחלות מין גם, כי הם כנראה, היא לא כל כך במודעות של לשמור קונדומים וזה הרבה טיפולים עכשיו והבית בושתי הזה עובד ככה. סחר בנשים פלשתינאיות. (רחלי)*

המרואיינת ציינה כי במהלך השנה הארגון שלה התמודד עם הדילמה האם לדווח לרשויות על בית הבושת. דיווח לרשויות עשוי להוביל להפסקת הסחר באותו מקום על ידי המשטרה, אולם החשש המרכזי הוא שהמשטרה תתמקד בסוגיית השהייה הבלתי חוקית של הנשים, ללא מענה מותאם למצבן הייחודי והפגיע כמי שעוסקות בזנות או נסחרות לזנות. בנוסף, הדיווח עלול להוביל ליצירת איום ממשי

על חיי הנשים מצד בני המשפחה כאשר ייודע דבר עבודתן בזנות. ההחלטה שהתקבלה על ידי הארגון היא לא לדווח ולנסות ולהציע מענים מסייעים שונים לנשים עצמן. יתכן כי עצם הדיווח על אוכלוסייה זו בראיון הינו דרך להעלות מודעות להתפתחותה של תופעה חדשה-ישנה שיש לתת עליה את הדעת על מכלול ההיבטים החוקים, אזרחיים, והטיפוליים שלה.

אוכלוסייה ייחודית שלישית שהודגשה על ידי המרואיינות היא נשים בגילאים בוגרים, עולות מחבר העמים לשעבר בשנות ה-40 וה-50 של חייהן, שתוארו על ידי נשות המקצוע כמי שבמשך שנים רבות לא היו מעוניינות לקבל עזרה מארגוני הסיוע, או לא היו מעורבות מספיק בחברה הישראלית ולא הכירו את המענים הקיימים. תוארו שלוש קבוצות מרכזיות באוכלוסייה זו. האחת, נשים שהיו בזנות שאינה זנות רחוב, עבדו בדירות שאינן דירת המגורים שלהן ולרוב הסתדרו בכוחות השנייה, נשים שהיגרו מברית המועצות לשעבר לפני כ-30 שנה, וכיום הן בגילאי ה-50, העוסקות בניהול בתי בושת או עובדות בהם בדרג ביניים, שמעוניינות לעשות שינוי בחייהן. נשים אלו פנו לקבלת סיוע מארגוני העזרה וגם הביאו את הנשים הצעירות יותר שעבדו תחתן. הקבוצה השלישית כוללת נשים מזדקנות שעבדו בעבר בזנות, שחיות היום בעוני קיצוני ללא כל גב כלכלי וסובלות מבעיות בריאותיות. נשות המקצוע בארגוני הסיוע הציעו מספר הסברים לריבוי פניות בשנת הקורונה מאוכלוסייה זו. ראשית, הבשלה של עבודת חיזור שנעשתה על ידי הארגונים בשנים האחרונות. שנית, שילוב בין התפרצות משבר הקורונה ויישום חוק איסור צריכת זנות שגררו ירידה בהכנסות, לבין תהליך הזדקנות שהנשים עוברות.

### **צרכים בולטים של א.נשים בזנות בתקופת הקורונה**

נשות המקצוע מארגוני הסיוע תיארו בראיונות את הצרכים המרכזיים של א.נשים בזנות בתקופת הקורונה. שני הדוחות הקודמים תיארו בהרחבה מגוון רב של צרכים חומרים, רפואיים, רגשיים, חברתיים ותעסוקתיים של א.נשים בזנות בהווה. ברבים מהראיונות בגל הנוכחי הייתה התייחסות לצרכים דומים לאלו שאוזכרו כבר בראיונות הקודמים, או הידועים ומוכרים לאנשי המקצוע בתחומי הבריאות, הרווחה האישית, הדיור, התעסוקה והקהילה. לצד אלו, תוארו מספר צרכים בולטים אשר החריפו במהלך שנת הקורונה: צרכים חומרים - בדגש על דיור וחובות, צרכים רגשיים וחברתיים - בדגש על החוסר בעורף משפחתי והעמקת תחושת הבדידות, ושינוי המגמה בפנייה לעזרה, מצרכים הישרדותיים למימוש עצמי.

**צורכי דיור.** אחת הסוגיות הבולטות שעמה התמודדו א.נשים בזנות היא חוסר היציבות בדיור. רבות מנשות המקצוע תארו בהבלטה מצוקת דיור כתוצאה מחוסר בהכנסות והתגברות המצוקה הכלכלית, על רקע קשיי דיור עוד טרם פרוץ המגפה. א.נשים בזנות שפנו לבקשת סיוע מארגוני הסיוע תארו התמודדות עם חוסר בדיור, אי יכולת לעמוד בתשלומי שכר הדירה, צורך בדיור חירום, שינוי מקום מגורים עקב עלויות גבוהות וחזרה אל עיר המוצא (לרוב בפריפריה), לצד חזרה אל מגורים עם בני זוג פוגעים, ודרישה לקיום יחסי מין בתמורה למגורים.

הניסיון למצוא פתרונות למצוקות הדיור הובילו לדברי המשתתפות לפתרונות מגורים שיש בצדם סיכון ודרישה למין בתמורה למגורים, בייחוד בהקשר של מבקשי מקלט, צעירות וצעירים. כך תיארה אחת מנשות המקצוע את דבריה של מבקשת מקלט בהקשר זה: "עברתי עכשיו בקורונה עם שלושת הילדים שלי לגור בדירה עם 10 גברים והם נחמדים והם נותנים לי לגור שמה בלי שכירות ואני מנקה להם ומבשלת להם" (עמליה). אשת המקצוע הביעה את דאגתה ממה שמצב זה עלול לזמן לאישה ולילדיה – שמא האישה תידרש גם לקיים יחסי מין בתמורה למגורים לה ולילדיה.

הצרכים הרבים של א.נשים בזנות סביב סוגיות של דיור יציב ובטוח, ודיור חירום זמין ומכבד בלשו עוד יותר במהלך שנת הקורונה והדגישו את החוסר במענים בתחום זה. כמו כן, הלחץ הכלכלי ומיעוט המשאבים הבליט את הסכנה שניצבת בפני א.נשים במצב הישרדות ועוני המצמצמת את יכולתם לבחור בין אלטרנטיבות ראויות, מכבדות ובטוחות למגורים.

צורך חומרי נוסף שתואר קשור בחובות, עימם מתמודדים א.נשים רבים בזנות. בדוח הקודם תואר כי הצמצום במשאבים הכלכליים בשל המשבר הביא א.נשים רבים לפנות אל הלוואות בשוק האפור, שהביאו לחובות חדשים שאינם גלויים למערכות המשפט והאכיפה ועל כן הטיפול בהם מורכב עוד יותר. נשות המקצוע תארו כי במהלך שנת הקורונה הן היו עדות להחמרת המצב ביחס לחובות והוצאה לפועל בקרב א.נשים בזנות, וניסו לפעול כדי לסייע בתחום זה. חשש לצבירת קנסות וחובות שתואר על ידי נשים בזנות בדוח הקודם התממש, ובמהלך תקופת הקורונה נאלצו ארגוני הסיוע לסייע בהתמודדות עם צבירת חובות חדשים עקב קבלת קנסות על שהות ללא אישור במרחב הציבורי בתקופות הסגר, ואי עטית מסכה:

*נצברו המון קנסות לצעירות בתקופת הקורונה. המון, המון, המון דו"חות. אז אנחנו כאילו מנסים לטפל בזה עם קליניקה משפטית, אבל אני מדברת איתך שכמעט כולן קיבלו, לכל אחת כמה. אז פה נוצר איזה אבסורד שבטח נידרש אליו בזמן הקרוב, שבעצם הם חייבות מלא כסף למדינה עכשיו. (חוזה)*

סוגיה זו מהדהדת את אי-היציבות הכלכלית שא.נשים בזנות מתמודדים עמה בשגרה ובחירום ושאליה נדרש השנה משרד המשפטים<sup>5</sup> שהחל בהפעלת מודל ייעודי בהליכי חדלות פירעון ושיקום כלכלי לאוכלוסיות בזנות כחלק מהסיוע ביציאה ממעגל הזנות בעקבות יישום חוק איסור צריכת זנות.

**צורך ברשת תמיכה ותחושת שייכות.** חוסרים אלו שגברו במהלך שנת הקורונה באו לידי ביטוי בתחושות בדידות. תחושה זו תוארה על ידי המשתתפות כנובעת ממצואות כואבת שבה לרבים מהא.נשים בזנות אין עורף משפחתי, ויש רק מעט תמיכה חברתית עקב ההסתרה, הסיכון להפללה,

---

<https://www.gov.il/he/Departments/General/model-prostitution><sup>5</sup>

והסטיגמה החברתית הכרוכים בזנות. לאלו התווספו הנחיות הריחוק החברתי בתקופת הקורונה. כך, הבדידות בקרב אנשים בזנות הודגשה ביתר שאת בשנת הקורונה:

*בדידות. המון המון בדידות. זה משהו שעולה בכל הטיפולים, גם בדידות אמיתית כאילו לבד אא... להיות לבד, גם ככה אנשים בזנות הם מאד בודדים, הם מאד בסוד עם זה ומי שמכיר אותם באמת זה אנשים ספורים ולא תמיד מיטיבים עם אותם האנשים בזנות. אבל בשנה הזאת זה בלט עוד יותר, הנושא של הבדידות. כלומר, גם הבדידות הקונקרטיה וגם התחושה שאני לבד בעולם ואין מישהו שבאמת רואה אותי ואפילו את המטפלת אני לא יכולה לפגוש בארגון, אני צריכה לעשות איתה פגישת זום. התחושה של הבדידות היא הייתה מאד מאד קשה. (בילי)*

הבדידות נידונה גם בדוחות הקודמים כסוגיה כואבת וחריפה שלימדה על האתגרים העצומים שאנשים בזנות מתמודדים עמם בזמן שגרה, ונראה כי החריפה אף יותר לאורך שנת הקורונה הראשונה, בעקבות הדרישה לריחוק חברתי והעצירה בחיים הקהילתיים והציבוריים. המשתתפות תיארו כיצד עורר מצב זה מחשבות ותהיות קיומיות באנשים בזנות על היותם ללא רשת תמיכה משפחתית:

*אני יכולה להגיד שבשיחות [הטיפוליות] עלה המקום הזה של מצד אחד, "ככה כולם עכשיו מרגישים את מה שאני מרגישה לאורך שנים", וגם עלו תחושות של דאגה. יותר מבדרך כלל. של "אם משהו יקרה איתי אף אחד אפילו לא ידע" ומן איזה שהם מחשבות קצת פילוסופיות על החיים ועל זה שבעצם "אין לי עכשיו, אין לי אמא ואין לי אף אחד" והמחשבות של הבדידות הלכו ועלו. זה לא צורך, אבל זה משהו שאני יותר מזהה שעלה. יותר צורך, בעצם, ברשת תמיכה או צורך באיזה שהיא סיסטרהוד כזאת. מעבר לרמה של הטיפול. הרגשנו שהם ממש נאחזות בנו ביתר שאת. זאת אומרת, שזה משהו שהם, הם הגדילו אחיזה מהמקום הזה של "זה באמת כל מה שיש לי". (מורי)*

על רקע הגברת הפניות לארגוני הסיוע על רקע זה, חשוב לציין כי עזרה של ארגוני הסיוע באמצעות טיפול פסיכו-סוציאלי פרטני, מיטבית ככל שתהיה, אינה יכולה לתת מענה לצורך של אנשים בזנות בתחושת שייכות, בתמיכה ובעורף משפחתי וחברתית. לצורך זה נדרשים התערבויות ומענים מעבר לרמת הפרט כגון קבוצות לאנשים בזנות, מרחב חברתי המציע מעניים חברתיים שונים, והתערבויות משפחתיות.

**שינוי מגמה בפניה לעזרה.** המרואיינות תיארו מעבר לאורך שנת הקורונה מפנייה לעזרה של אנשים בזנות בעיקר סביב צרכים בסיסיים (אוכל, ביגוד, דיור לדוגמה), לחיפוש אקטיבי של סיוע בנוגע לצרכים רגשיים (לדוגמה ביחס להחמרה בתסמינים פוסט טראומטיים), ושינוי במודעות ביחס לחשיבות של סיוע בתחומים שמעבר לצרכים הבסיסיים:



הצרכים מן הסתם היה יותר צרכים בסיסיים של סיוע כלכלי, אבל אני גם רואה את זה כחלק מאיזה צמיחה של מודעות לסיוע שקיים אצל נשים בזנות. זאת אומרת, ככל שהן יודעות יותר שיש אפשרויות, אז גם פונות יותר לעזרה בכל התחומים. וזה משהו שמאד קרה השנה הזאת. זאת אומרת, צמחה באופן מטאורי המודעות של נשים בזנות לסיוע, לקיום של פתרונות, של אפשרויות, של המגוון. המודעות שלהם לזה שהם מעניינות מישהו או שהמדינה דואגת להם באיזה שהיא צורה שאנשים דואגים. המודעות המאוד גורפת, עוטפת הזאת, אני חושבת שהייתה של המודעות הזאת ננטעה. (אלונה)

נשות מקצוע נוספות תיארו כי האנשים שפנו עשו זאת כיוזמה פרטית ועצמאית שלהם. הם השתמשו בפייסבוק או בדקו באינטרנט כדי לחפש עזרה, נזכרו בהמלצה שקיבלו פעם מחברה ופנו אל הארגון. מה שתואר בדוח השני כפרואקטיביות של האנשים בזנות בכול הנוגע לפנייה לעזרת הארגונים: יש עלייה של פניות מצד הנשים אלינו, לטובת קבלת עזרה וסיוע. המספרים אף פעם לא היו כאלה. יש לנו הרבה יותר פניות פרטניות, של אישה שאומרת "רוצה אני". יותר מאשר, את יודעת, חברה מביאה חברה או הפנייה של קצינת מבחן או באופן כזה או אחר. זה מאד בולט. (מורי)

אלונה תלתה את ההסבר לשינויים אלו בנוכחות גוברת של פרסומים בכלי תקשורת שונים בנוגע לאפשרויות הסיוע לאנשים בזנות ובהעברת המידע 'מפה לאוזן' בין אנשים בזנות בנוגע לסיוע הניתן. מגמה בולטת נוספת שתוארה היא מעבר לחיפוש מענים שמעבר לרמת ההישרדות. ארגוני הסיוע תארו חיפוש אחר אלטרנטיבות תעסוקה אחרות מזנות, ורצון בהכשרות וקורסים מקצועיים: אני יודעת שזה [הקורונה, הסגר] דחף נשים לחפש אלטרנטיבות אחרות. לחפש שיקום, לפנות לשיקום, לחפש עזרה. למשל, יש לנו יותר בקשות למימון לימודים מאי פעם. נשים שברירת המחדל שלהן הייתה, את יודעת, זנות, אז עכשיו מבקשות ללמוד קורס כזה וקורס כזה [...] [בסגר הראשון] לא ממש היה לי תקציב לזה, וגם הנשים נורא היו בתוך ההישרדות אבל, יש פשוט יותר ויותר בקשות ללימודים. אין לי הסבר לזה. (גלית)

גם בתחום הפניות לסיוע בהקשר של צרכים הרגשיים כגון פגיעות עצמיות והחמרה בתסמינים פוסט טראומטיים שהחמרו בתקופת הקורונה חל שינוי. תואר כי החיפוש האקטיבי אחר עזרה והמגמה של הרחבת המודעות למענים הקיימים ולאפשרות להסתייע בהם בקרב אנשים בזנות נכחו גם בתחום זה:

יש לנו פסיכיאטרית שמגיעה פעם בשבועיים ויש עומס של בנות שרוצות להגיע לפסיכיאטרית<sup>6</sup> וגם יש תחושה של כזה התפרקות נפשית כאילו. אני לא יודעת, קורונה, לא קורונה, דברים שקורים פעם בכמה זמן. אבל כאילו יש כן איזה שהיא תחושה שהרבה דברים כאילו עכשיו פתאום יוצאים, אחרי שהדברים נרגעו, אז אפשר פתאום להתפרק כאילו. (מיכל)

יתכן כי הפנייה המתוארת של אנשים בזנות לקבלת עזרה סביב סוגיות רגשיות גם אחרי שהקורונה נרגעה לכאורה אינה קשורה רק ביכולת "להתפרק" בדיעבד אלא גם מלמדת על שינוי שחל במודעות למענה הזמין ולאפשרות לפנות לקבלת העזרה.

### שינויים בדפוסי העיסוק בזנות בתקופת הקורונה

שני הדוחות הקודמים העלו כי מגפת הקורונה הביאה להאטה מסוימת בעיסוק בזנות. מגמה בולטת שתוארה הייתה מעבר למרחבים דיגיטליים ונקיטת פעולות של זהירות ומניעה על ידי נשים שהמשיכו לעסוק בזנות. בדוח הראשון המרואיינות שיערו כי ההאטה בצריכת שירותי מין במהלך הגל הראשון של המגפה היא זמנית. השערה זו התבררה כנכונה מהראיונות עליהם מתבסס דוח זה; כמו שציינה ליאן – "אנחנו הופתענו כל פעם מחדש שהזירות קיימות וזנאים קיימים". נתאר בהמשך ארבעה שינויים שתוארו בראיונות ביחס לדפוסי העיסוק בזנות בשנים אחרונות. נראה כי שינויים אלו התבלטו על רקע השילוב בין התפרצות הקורונה ויישום החוק לאיסור צריכת זנות: כניסה של נשים חדשות לעבודה בזנות; מעבר בין זירות זנות; התרחבות השימוש באמצעים דיגיטליים; זירות זנות ביישובים ערבים, ותופעה של סחר בנשים פלשתינאיות לצורכי זנות.

### כניסה של נשים חדשות לעבודה בזנות. נשות המקצוע תארו כי אחרי פרוץ המגפה ותקופת

הסגר הראשון, ולאורך כל שנת הקורונה, רוב זירות הזנות חזרו לפעול. מגמה זו חזרה ועלתה בקרב כל נשות המקצוע שרואיינו למחקר: "בתכל"ס, הזירות [רחוב] שהיו כמעט כולם נפתחו מחדש, לא הרבה אחרי, [אן] כבר תוך כדי הסגר הראשון. בחודשים האחרונים דברים נפתחים מחדש ואני לא חושבת שמהותית השתנתה הזירה." (אלונה)

לצד המשכיות זו, תוארה מגמה חדשה של כניסתם לזנות של אנשים שלא עסקו בה עד כה. תמר ציינה כי נשים רבות החלו לעבוד בזנות במהלך השנה: "יצאו 3-4 נשים מתוך כולן, הפסיקו לעבוד, שינו מסלול, או קיי. 300 בנות מכל רחבי הארץ, נכנסו לתחום. חדשות". בהקשר זה, מגמה שזוהתה על ידי נשות המקצוע היא כי היו יותר דירות זנות פעילות ובפרט שימוש רב בדיוור הקבע של הנשים

---

<sup>6</sup> המענה הינו מענה חדש שהחל לפעול בארגון במהלך תקופת הקורונה ולא היה קיים לפני. יש לציין שהמענה היה אמור להיות קיים עוד טרם פרוץ המגפה, וללא קשר עליה. עם זאת, כפי שנטען בדוחות הקודמים הצרכים והמענים להם חודדו וזורזו בעקבות התפרצות המגפה.

עצמן: "אנחנו מבינים שיש עלייה בתופעה של מה שנקרא דירות דיסקרטיות. זה לא רק דירה דיסקרטית, זה הדירה של האישה. זה לא שהיא הולכת, היא לא שוכרת חדר. זה הבית שלה (עמליה)".

בקרב נשים חסרות מעמד ממדינות אפריקה, דוח<sup>7</sup> עמותת א.ס.ף חשף כי "המשבר והמצוקה הכלכלית החמורה שיצר המשבר דחקו עוד נשים מבקשות מקלט למעגל הזנות לצורכי הישרדות" (עמי 28). על פי נתוני הדוח גדל שיעור הנשים מבקשות המקלט שעסקו בזנות פי שלושה.

**מעבר בין זירות זנות.** על פי נשות המקצוע, אחד השינויים הבולטים בדפוסי העיסוק בזנות במהלך הקורונה, לאחר ההאטה שאפיינה את תחילת המשבר, הוא "תנועה בין זירות". הן תארו תזוזה בין מרחבים פיזיים למרחבים דיגיטליים, ובין עיר לעיר ברחבי הארץ. ליה התייחסה לתזוזה אל עבר שימוש במרחבים דיגיטליים ופגישות אישיות:

עם הקורונה ועם העברת החוקים, אבל זה בעיקר היה הקורונה, אז הם יותר אולי נאלצו ללכת לשוגר דדי וכאלו דברים נגיד. ואני יכולה להגיד על החשפניות אז היה קצת שינויים בזירות אבל כלומר, הזנות היא אותה זנות. אני חושבת שהחבר'ה עצמם זזו בין הזירות. תמיד יש מעבר בין זירות, אבל אז אפשר יותר היה לראות יותר באמת לכיוון הפגישות האישיות, כאילו דרך השוגר דדי. (ליה)

נשות ארגוני הסיוע תארו גם תנועה בין ערים שונות בארץ בפריפריה ובמרכז:

הם פשוט פיתחו אסטרטגיות הישרדות חדשות. למשל, זירות הרחוב די נעלמו, אז הרבה מהנשים בכלל עבדו בדירות ולא עבדו ברחוב. ובעצם עברו למוד כזה של נגיד שתיים שלוש נשים, שוכרות דירה בעיר מסוימת, יורדות לעשות כמה שבועות מרוכזים של עבודה בבאר שבע, בירושלים, בקריות או כל מיני. יפופ אפ<sup>8</sup> כזה, ממש פופ אפ. ואז חוזרות כזה לנוח ולהתאוורר בתל אביב. (עדי)

תוארה מגמה שבה יותר זירות הזנות הן ארעיות, מופעלות לתקופה קצרה ואז נסגרות. מגמה זו מהווה אתגר ליכולת הארגונים לתת סיוע, שכן הרבה מעבודתם נשענת על ההיכרות עם זירות זנות קבועות, תהליכי חיזור שנמשכים זמן רב ליצירת בסיס אמון, ויצירה של מענים בהתאם לכך.

**התרחבות השימוש באמצעים דיגיטליים.** השימוש באמצעים הדיגיטליים בזנות אינו חדש,

אולם לדברי המרואיינות בתקופת הקורונה המגמה זו שוכללה והתרחבה:

יש יותר שימוש בקבוצות [מקוונות] בכל הקבוצות האלה של כל הזנות שהיא קורית בעצם. פותחות טלגרם או וואטסאפ שאפשר בקלות לסגור אותם ולפתוח חדשה,

---

<sup>7</sup> <https://assaf.org.il/he/activity/welfare-and-health/corona-report/>

<sup>8</sup> יפופ אפ' הינו מושג מתוך התרבות הפופולרית והמסחרית שלרוב עוסק בהקמת חנות זמנית בזמן קצר והתראה קצרה שנסגרת במהרה לאחר מכן.

ובעצם קל יותר מאשר לפתוח לסגור מקום, אז בעצם במקום בית בושט יש קבוצת טלגרם, או קבוצת וואטסאפ ואז כל השייך, הפרסום, הכל מתבצע שמה. הפגישות מה שנקרא נקבעות שם ואפשר לקיים אותם הרבה או שיש איזה מלונית שהיא משמשת את זה. ממה שאני שומעת כזה מהנשים, אז זה משהו שקצת השתכלל. לא יודעת אם השתכלל מבחינה טכנולוגית, אבל התרבה או התרחב. (אלונה)

אחת מנשות המקצוע תיארה את צורות הזנות המגוונות בשנת הקורונה בקרב צעירות, המשלבות בין שימוש בטכנולוגיה, תמיכה כלכלית ומגורים עבור מין ונסיעות לת"א:

יש לנו צעירות שנגיד יש להם כמה חשבונות אינסטגרם שבאמצעותם מתקיימים כל מיני רבדים רבים של הזנות. [הן] מפרסמות תמונות מסוימות ותמורת תמונות מקבלות כל מיני עזרות. עזרה בשכר דירה, עזרה ב, אא... וכן הלאה. [אחת הצעירות] חזרה למשל להתגורר עם גברים שהם תומכים כלכלית תמורת יחסים מיניים, תמורת כל מיני דברים. יש לנו צעירות שיותר נוסעות לתל אביב. הם קוראות לזה נסעתי לתל אביב. והן יודעות בדיוק, הם אומרות לי, "את יודעת בדיוק מה קורה שם". הם נוסעות להתארגן על זנות. (דניאל)

**זנות ביישובים ערבים ותופעת הסחר בנשים פלשתינאיות לצורכי זנות.** כפי שהוזכר קודם, הסחר בנשים פלשתינאיות לצורכי זנות צוין על ידי נשות המקצוע כתופעה חדשה שהתגלתה לארגוני הסיוע במהלך הקורונה. ניתן לראות את העובדה שנשים פלשתינאיות נלקחות או מגיעות לעבודה בישראל למספר ימים וחוזרות חזרה לבתיהן כחלק מהמגמה של התזוזה בזירות הזנות לאתרים שאינם יישוב הקבע של האישה. בדוח הראשון תואר כי בתקופת הקורונה פנו יותר ויותר נשים ערביות תושבות ישראל אל ארגוני הסיוע. צוותי ארגוני הסיוע נתנו את הדעת לכך ובחלק מהארגונים הועסקו עובדות ערביות שפעלו להענקת מענים לאוכלוסייה זו, לצד עבודה פנים ארגונית להגברת המודעות התרבותית של עובדי הארגון. במקביל לפניות הרבות, גברה גם המודעות של ארגוני הסיוע לקיומן של זירות זנות ביישובים ערביים:

אנחנו שומעות יותר ויותר על דירות זנות שנמצאות בכפרים ערבים. לדוגמה, אנחנו יודעות כבר על שתי דירות, שבהן נמצאת אישה שהיא בעצמה בזנות ומסרסרת, שיש בהם ילדים קטנים, תמונה מאד קשה. (חוה)

נשות המקצוע תיארו את ההשלכות של שינוי ותנועה בזירות זנות פעילות אלו במהלך תקופת הקורונה. ההשלכות השליליות שהוזכרו כללו ריבוי הריונות, שימוש רב בסמים ואלכוהול, עליה ב-HIV בקרב צעירים גברים, עלייה בתלונות עקב ניצול באינטרנט, וחזרה למגורים עם בני זוג אלימים או מנצלים.

לסיכום, בפרק זה תיארו את השינויים שחלו במהלך תקופת הקורונה בכול הנוגע לקבוצות הבולטות של א.נשים בזנות שפנו לקבלת עזרה, צורכיהם הבולטים והשינויים שהתרחשו בדפוס העיסוק בזנות. נראה כי מגמות אילו משקפות אתגרים רבים העומדים בפני א.נשים בזנות ובפני ארגוני הסיוע בתקופה זו. ארגוני הסיוע הגיבו במגוון דרכים לתמונת מצב זו, הם פעלו והגיבו בצורה יצירתית, מהירה ורלוונטית אל מול תמונת מצב זו. אופני שינוי מערכי הסיוע בארגונים השונים על מנת להתאימם לצרכים המשתנים, למציאות הקורונה, ולאגרים האישים והחברתיים שתקופה זו זימנה יתוארו בחלק השלישי.

## חלק שלישי: השתנות מערך הסיוע - אתגרים והזדמנויות

המצב החדש שנוצר במדינה בעקבות התפרצות מגפת הקורונה הביא להתמודדות עם מציאות חדשה שכללה אימוץ תקנות ייחודיות שמטרתן מניעה וצמצום הדבקה בנגיף. המצב החדש חייב את ארגוני הסיוע להשתנות ולהתאים עצמם לצרכי האוכלוסייה כפי שתוארו למעלה בצורה רלוונטית ומהירה ככל הניתן. לצד ההתמודדות עם אתגרי שנת הקורונה הראשונה, הושפעה עבודת ארגוני הסיוע מיישום חוק איסור צריכת זנות בתשלום והעברת התקציבים הנלווים לו.

כפי שנראה בפרק שלפנינו, מצב זה זימן לארגונים אתגרים והזדמנויות. נשות המקצוע נדרשו לפעול בדרכים חדשות, יצירתיות, בתוך מצב חירום ואי וודאות. דרכים אלו היו כרוכות בשיתוף פעולה עם ארגונים עימם לא עבדו בעבר, או במילוי תפקידים שלא היו חלק מהגדרת תפקידם בשגרה. שינויים אלו היוו גם הזדמנות להתבוננות חדשה ומשמעותית על הארגון ופועלו במרחב הסיוע לא נשים בזנות:

*בתקופה הזאת של הקורונה ושל החוק וכל הזה, זה [לפעול בהתאם לצרכים בשטח] בדיוק מוכיח את עצמו שאנחנו מוכנות לקלוט גם היום את כל השינויים מהשטח. את כל הדברים שנדרשים מהשטח. לעשות את השינויים באופן יחסית מהיר. אני הבנתי על הארגון שלנו שה – DNA שלו הוא כזה שהוא יכול לקבל כל אישה ולתת לה את מה שהיא צריכה, גם אם אנחנו עוד לא יודעות שזה מה שהיא צריכה או שזה מה שאנחנו יכולות לתת. (אלונה)*

התפרצות המגפה והסגר הראשון שהגיע בעקבותיה הביאו להפסקה זמנית של חלק מהפעילות השוטפת של הארגונים, בעיקר ביחס למענים הניתנים פנים מול פנים. לדברי המרואיינות, לאחר הסגר הראשון הארגונים חזרו בהדרגה לפעילות מלאה, לצד התאמות הקורונה שנדרשו במדינה והמשיכו לאורך כל שנת הקורונה. ארגוני הסיוע עמלו רבות כדי להמשיך לקיים את הפעילות השוטפת של הארגון:

*לא הפסקנו לרגע והכל התקיים כרגיל ושיחות. אם מישהי התקשתה, זה היה שיחות בזום. קבוצות התקיימו בהתאם למה שאפשר. כל הפעילות התקיימה כרגיל. יציאה לזירות זנות, מהרגע שהבנו שגם הזירות חזרו לפעול באיזה שהוא אופן, יצאנו לזירות זנות. איתור, הכל רגיל. ההיפך, הפניות היו, האיתור היה יותר חשוב כי באמת הם היו במצוקה והצענו להם גם עזרה קונקרטי, לא רק טיפולי. (בסי)*

נראה שהקושי המרכזי של ארגונים מסוימים לחזור לפעילות שוטפת נבע מחוסר בכוח אדם ולאוו דווקא מתקנות הקורונה. החוסר בכוח אדם נבע לעיתים ממצבים בהם אנשי צוות נכנסו לבידוד והארגון התקשה לענות לצרכים ולפניות הרבות עם כוח אדם מצומצם. יחד עם זאת, המרואיינות תיארו כי קבלת תקציבי חירום למען סיוע חומרי מיידי לא נשים בזנות היה משמעותי ביותר ביחס ליכולת הארגון לתת מענה מידי ורלוונטי בתקופה זו, עם ולצד האתגרים הרבים.

הפרק שלפנינו יתאר את השתנות מערך הסיוע, תוך דיון בסוגיות הנוגעות לאתגרים ולהזדמנויות שעולות מכך. ניתוח הראיונות לימד כי השתנות מערך הסיוע לאורך זמן באה לידי ביטוי בשלושה אופנים מרכזיים: (1) פתיחת ערוצי תקשורת חדשים והרחבת הקיימים; (2) מעבר לעבודה בבית; (3) והתמקדות במענים חומרים ובמיצוי זכויות.

### **פתיחה והרחבת ערוצי תקשורת**

פתיחת ערוצי תקשורת חדשים והרחבת הקיימים באו לידי ביטוי בשני אופנים: שימוש נרחב באמצעים טכנולוגיים, ופיתוח שיתוף פעולה עם ארגוני סיוע לא.נשים בזנות וארגוני סיוע שאינם ייחודים לא.נשים בזנות בקהילה המקומית.

**שימוש נרחב באמצעים טכנולוגיים.** אחד השינויים הבולטים ביותר במהלך הקורונה בהקשר הארצי והעולמי היה מעבר לתקשורת מקוונת. ארגוני הסיוע תארו את השימוש הנרחב בטכנולוגיה במהלך תקופת הקורונה. בפועל, האמצעים המרכזים שבהם נעשה שימוש היו אפליקציות הוואטסאפ (שליחת מסרונים ושיחות ווידאו) והזום, שיחות טלפוניות, ויישומי המדיה החברתית פייסבוק ואינסטגרם, בנוסף, תואר שימוש באפשרויות הטכנולוגיות הנוגעות לסריקת מסמכים ושליחת אימייל באמצעות הנייד, העברת כספים באמצעות אפליקציות שונות, ושימוש באפליקציות לתיאום תור לארגונים ומוסדות בקהילה, או פנייה באמצעות אתר אינטרנט ומייל לארגונים ממשלתיים. נשות ארגוני הסיוע תיארו כי השימוש באמצעים הטכנולוגיים השונים נעשה עבור העבודה הטיפולית הרציפה עם א.נשים בזנות, פתיחת ערוץ תקשורת ישיר לא.נשים בזנות לפנייה לקבלת סיוע ועזרה, למטרות חיזור ברשת ( Net reach) ועבור ניהול הארגון ועבודת הצוות המקצועי בארגון.

השימוש באמצעים הטכנולוגיים השונים אפשר לארגון הזדמנות לממש את מטרותיו לסייע ולעזור לא.נשים בזנות באמצעות: שמירה על קשר, המשכיות של היחסים שהיו לפני פרוץ הקורונה, הנגשת מענים, סימון הנוכחות של ארגוני הסיוע בחייהם של הא.נשים כדרך להעברת המסר 'אנחנו כאן לצידכם', וכדרך להישאר רלוונטיים ולהעניק סיוע לצרכים המיידים שעלו ובעיקר לטובת עבודת מיצוי הזכויות.

השימוש באמצעים הטכנולוגיים הגביר את גמישות ארגוני הסיוע להתאים את הטיפול לצרכי האוכלוסייה ולהקשר הייחודי עמו הם מתמודדים:

*אחרי שנגמר הסגר, הבנו שיש נשים שאנחנו יותר מאפשרות להם בחלק מהזמן לפחות, לעשות את הטיפול באופן טלפוני. לא אפשרנו כל הזמן. אבל אם מתוך ה-4 פעמים פעם אחת היא יכולה טלפונית כי זה משהו שאני יודעת שיותר בא לקראתה ויותר פשוט לה, אז אנחנו בהחלט עשינו את זה. וזה הוכיח את עצמו. כי בעצם אנחנו מדברות על נשים המתמודדות עם פוסט טראומה. וכל הנקודה הזאת [של] תפקוד, של הלקום ולהתלבש ולעלות על האוטובוס, וזה כאילו טריוויאלי עבורנו, אבל עבורן זה יכול*

להיות ממש דיל ברייקר. אם היא קמה ביום רע, זה פשוט נורא קשה. והנקודה הזו שאנחנו מאפשרים, שהיא יודעת שפעם אחת מתוך הפעמים בחודש שהיא אמורה להגיע, היא יכולה לעשות את זה טלפונית והעובדת הסוציאלית תשאיר לה את הזמן שלה והשעה שלה והם יעשו שעה, אבל טלפונית, זה מאד עוזר לה. (מורי)

נשות המקצוע ראו באמצעים טכנולוגים כדרך לפתיחת ערוץ תקשורת אשר אפשר הנגשה של מענים, מימוש מטרות טיפוליות והעמקת הקשר הטיפולי, וכן הרחבת אוכלוסיית הלקוחות של הארגון: אחת הנשים ככה ציינה באופן מיוחד, "איזה כיף שאת מתקשרת ככה כל פעם" וממש הרגשתי שהטלפונים האלה היו מאד משמעותיים לה, לצורך העניין. אני חושבת שזה פשוט פתח ערוץ. זה פתח ערוץ והן הרשו לעצמן לפנות אלי והיה שם איזה שהיא תקשורת מאד טובה. (טליה)

ברמת הארגון הזום, שינה את חיינו, ואפשר לארגון לעשות פגישות גם עם גורמים בחוץ וגם עם יש מטופלים שלא יכלו להגיע או שנמצאים עכשיו סוף שבוע אצל המשפחה או כל מיני כאלו דברים ורוצים לייצר קשר, אז זה פתאום פתח [...]. זה הכניס לנו עוד ערוץ תקשורת עם הצעירים. יש לנו גם מענה של טיפול וליווי הדרכות הורים, איפה שיש הורים שאפשר לעבוד איתם, אז גם איתם, כי הרי אנחנו לא מטפלים רק בעיר, זה מוקד ארצי ואנחנו עובדים עם כל הארץ. אז אומנם שבוע שעבר נסעו לאחד מהיישובים מחוץ לעיר, אבל איפה שאנחנו יכולים, אז אנחנו עושים גם פגישות בזום עם ההורים שמתפים פעולה. אז פתאום יש גם את האופציה הזאת. אז אני יגיד שמבחינת הכניסה של הזום לחיינו, זה כן הרחיב את היכולת שלנו לטפל ולפתוח עוד ערוצים, שכנראה לא היינו יכולים לעשות קודם. כלומר, לא היינו חושבים עליהם. (ליה)

בנוסף, פתיחת ערוץ תקשורת באמצעות הזום, לדוגמה, אפשרה ליצור קשרים חדשים עם ארגונים ואנשי מקצוע נוספים ולשווק את המענים הניתנים בארגון: יתרון אחד שעלה, זה שברגע שהעברנו חלק מההכשרות לזום, אז היה אפשרות להגיע להרבה הרבה יותר אנשים ולהפיץ את הבשורה. ולפני כמה חודשים עשינו ערב אוריינטציה בזום והזמנו אליו את כולם. הוצאנו מודעה, עובדת סוציאלית, שוטר, פסיכולוג, בוא תשמע עלינו. היינו 60 משתתפים. ואנשים שלא הכירו ומפקחת של רווחה ממחוז אחר ואנשים שמעו עלינו. אז גם שיפרנו את היכולת הזאת. (חוה)

המרואיינות ציינו כי שימוש בתוכנת הזום לטובת מטרות ניהוליות, ארגוניות, הכשרות לצוות, פגישות חד פעמיות, יצירת קשרים עם הקהילה המקומית והארצית, או פגישות חד פעמיות עם אנשים



בזנות או בני משפחה המתקשים יותר להגיע לארגון מסיבות שונות (נגישות, סטיגמה או עומס של חיי היום יום), היו משמעותיים ובולטים בעבודתם במהלך הקורונה. אלו ימשיכו עם הארגונים גם בעתיד. כפי שתואר לעיל, השימוש באמצעים טכנולוגיים אפשר המשכיות בפעילות הארגון, הגעה לאוכלוסיות חדשות ושמירה על הרצף הטיפולי עם מטופלות קיימות. תקופת הקורונה יצרה הזדמנות להתנסות ולאמץ דרכי תקשורת טכנולוגית חדשות ולהפיק את המרב מהם עבור הסיוע והעזרה לאנשים בזנות. למשל, אחת מנשות המקצוע תיארה כיצד הרצאה מוקלטת שנעשתה לצוות בזום בנושא טראומה, שימשה אותה לעבודה פסיכו-חינוכית עם אחת הנשים המטופלות – הן צפו יחד בהרצאה המוקלטת ושוחחו על האופן שסוגיה זו באה לידי ביטוי בחייה.

בארגוני הסיוע לנוער, צעירות וצעירים, התרחב עוד יותר השימוש בערוצי תקשורת מקוונים בתקופת הקורונה ואלו היו בולטים מאוד בכל הנוגע לחיזור, איתור, ושמירת או יצירת קשר עם אוכלוסיית הנוער והצעירים (Net reach), בהשוואה לארגוני סיוע לאנשים מעל גילאי 25. עבודת החיזור והאיתור כללה שליחת הודעות יזומה על ידי צוות הארגון, מעקב (follow) אחרי הדף באמצעות שימוש בפרופיל הנושא את שם הארגון וגם פרסום יזום של פעילות של הארגון. עבודת האיתור, החיזור והענקת מענים כללה תגובה לפרסומים בנושאי חיפוש עזרה, וגם באמצעות שימוש ברשת החברתית של הנערה או הצעירה, או חברות נוספות שהיא מסתובבת עמן:

*הזירה של הרשתות החברתיות זה זירה שאנחנו מכוונות את עצמנו באופן כללי לפעול בה, גם בלי קשר לקורונה. אבל בתקופת הקורונה זה מה שהיה לנו, אז בעיקר עבדנו עם האינסטגרם. שגם שם, זאת אומרת, גם שמות שהיינו מקבלות, אז היינו עוקבות שם אחרי הנערות והצעירות. זאת אומרת, זה היה נורא נורא תלוי במינון ובכמה שהנערה או הצעירה רוצה אותנו כרגע בחיים שלה. שם גם היינו יכולות להגיע דרך נערה לנערות אחרות. ככה גם רואות עם מי היא מסתובבת, היה לנו גם חברה מביאה חברה זה משהו שקורה באופן כללי לא מעט בתוכנית שלנו, אז, אז עשינו את זה גם דרך זה. (שרה)*

העבודה באמצעות הרשתות החברתיות כללה פעילות שוטפת של איתור, חיזור ושמירה על קשר דרך שימוש באתרים הבולטים כמו אינסטגרם, פייסבוק או טיקטוק, לצד אתרי סקס נפוצים:

*הרבה איתורים באינטרנט, אתרים של סקס, בעיקר השוגר דאדי שעובד חזק וגם קצת באינסטגרם, פייסבוק, מאתרות אותן גם משם. פוסטים שהם כותבות אין לי איפה לישון, אם מישהו יכול אהה [לעזור] כזה דברים, אז אנחנו מייצרות קשר וככה הן מגיעות אלינו. (אנה)*

לצד ההזדמנויות שזימן השימוש באמצעים טכנולוגיים, המרוויחות תארו חמש סוגיות שעלו מהשימוש הנרחב באמצעים אלו ודרשו מארגוני הסיוע הערכות מתאימה.

1. **סודיות ושמירת פרטיות:** אחד מנשות המקצוע, לדוגמה, זיהתה כי האנשים המגיעים לארגון מקיימים שיחות וידאו בוואטסאפ עם אנשים אחרים מחוץ לארגון במהלך השהות במקום. הצוות המקום קיים דיון על כך והוחלט להוציא הנחייה לכלל האנשים המגיעים לארגון בכול הנוגע לאופן שניתן לקיים שיחות וידאו במהלך שהותם בארגון, זאת כדי למנוע חשיפה של אנשים אחרים במרחב ולאפשר פרטיות בשיחה לכל המעורבים בה ולצוות מסביב.
2. **אבטחת מידע:** ארגוני סיוע שבמהלך שנת הקורונה אימצו ופיתחו שיטות ניהול טכנולוגיות מתקדמות מצאו עצמם בדילמות של אבטחת מידע וחשש מפני האפשרות של פריצה אל המערכות והפצת המידע הרגיש. מרואיינות תארו כי הארגון נאלץ להשקיע משאבים כספיים רבים לשם כך.
3. **מגבלות הטכנולוגיה בעבודה טיפולית עבור הצוות המטפל:** ברמת הצוות, למרות השימוש הרב שנעשה במהלך שנת הקורונה בתוכנת הזום לטובת ישיבות צוות והדרכות. מרואיינות רבות העידו כי בסופו של יום, אמצעים טכנולוגיים אלו לא היוו מענה מתאים לצורך להכיל ולהחזיק את הצוות מבחינה רגשית במרחבי עבודה המזמנים מעורבות רגשית גדולה ומאתגרת; לדוגמה, בכול הנוגע לטראומה.
4. **המשגה חדשה למשמעות של תקשורת טכנולוגית בטיפול:** סוגיה נוספת שיש להמשיך ולהעמיק בה היא האופן בו האמצעים הטכנולוגיים משנים את תפיסת הטיפול, הקשר והיחסים הנוצרים, הן עבור אנשי מקצוע והן עבור אנשים בזנות. סוגיה זו בולטת בעבודה היומיומית עם נוער, צעירות וצעירים כפי שאחת מנשות המקצוע ציינה:  
*אני ממשיגה קשר כשאני פוגשת אותה, בסדר? נגיד אני אומרת, כל עוד אני בוואטסאפ איתה, אני בחיזור. פגשתי אותה פנים מול פנים, אני אומרת, התחיל תהליך של יצירת קשר. אבל זאת המשגה שלי, זה לא המשגה שלה. היא מבחינתה בקשר איתי כבר כשהיא בוואטסאפ. היא מגדירה קשר אחרת לגמרי, צורכת קשר אחרת לגמרי. מבחינתי זה לא קשר, כי זה עדיין לא קרה אם לא ראיתי אותך. (אנה)*
5. **התאמה גילאית:** הטכנולוגיה רלוונטית לאוכלוסיות בגילאים שונים, בדגשים הייחודיים להם. לדוגמה, מה המשמעות והאתגר של שימוש בטכנולוגיה בקרב נשים בוגרות יותר, כמו גם לנשות המקצוע שכעת נדרשות להיות בקיאות ולהתמצא בחידושים הטכנולוגיים הקיימים והשימוש בהם לטובת העבודה היומיומית של הארגון? לא פעם ציינו נשות המקצוע כי חלק מהחידושים הן פגשו לראשונה בשנה זו ולמדו על קיומם מהאנשים עצמם.

**שיתופי פעולה עם ארגוני סיוע והקהילה המקומית.** כפי שתואר גם בדוח הראשון, ערוץ תקשורת נוסף שהתפתח והתחזק בתקופה זו היו שיתופי פעולה עם ארגונים אחרים המסייעים לא.נשים בזנות (ברמה הארצית או המקומית). בנוסף, תיארו נשות המקצוע כי לאורך שנת הקורונה הראשונה התפתחו והתחזקו שיתופי הפעולה והקשרים גם עם ארגוני סיוע בקהילה שאינם ייחודיים לא.נשים בזנות.

ברמה הארצית, שיתופי הפעולה אופיינו בהעמקת הקשרים, שיתופי הפעולה והסיוע ההדדי עם ארגוני סיוע הייחודיים לא.נשים בזנות, למשל באמצעות הפניה ותיווך אל ארגון אחר שנתן את המענה הנדרש. העמקת שיתופי הפעולה הביאה להזדמנות להניח בצד מחלוקות עבר בנוגע לסוגיות הנוגעות לתפיסת הזנות בישראל והשינויים שהתרחשו במסגרת החוק בגלל תקופת המשבר ולהתמקד בהענקת המענה לצורך מידי:

*כשהגיעה הקורונה אמרתי 'אנחנו לא נלחמות באף ארגון ושום דבר. כולם נותנים יד עכשיו, כי זה השלב שכולם עכשיו נותנים יד'. אני לא צריכה לאהוב את דלית מארגון Y ואני לא צריכה לאהוב את גבי מארגון Z. לא צריכה לאהוב אף אחד, לא צריכה לאהוב את ארגון הסיוע. אני צריכה עזרה. כולן צריכות עזרה, בואו ניתן יד, אחרת אנחנו נלך לאבדון. וזה מה שהיה. וזה היה מטורף. היו לנו טיפה חילוקי דעות, אבל הרוב, על הרוב הסכמנו. וזה מה שהיה חשוב לי. (תמר)*

*אני שיתפתי פעולה עם ארגוני סיוע שונים, ואני יודעת שאנחנו חושבות אחרת לחלוטין. הן אמרו לי, "אוף, מתי תשני את דעתך". אמרתי לה, "אני לא אשנה את דעתי זה הקו שאנחנו מובילות". אבל מכאן ועד לשתף פעולה סביב סיוע, בוודאי. אין בכלל מה לדבר. זה מעבר למחלוקות [...] הם הפנו אלינו נשים נזקקות ואנחנו עזרנו, אין בכלל שאלה. אין בכלל שאלה. מבחינתי כשהאישה נזקקת, היא תקבל עזרה. לא משנה מה היא חושבת ומה הדעות שלה. אני יודעת שהיה להם לא פשוט איתנו, והייתה רבה מאד חשדנות והייתה מאד זה בהתחלה, אבל כל מה שקשור לסיוע, זה מעל מחלוקות. (גלית)*

שיתופי הפעולה עם ארגוני סיוע אחרים העלו אצל חלק מהארגונים חששות עקב ניסיונות עבר לא מוצלחים. חלק מהמראיינות תיארו כי שיתוף הפעולה נעשה באופן זהיר במטרה לבחון האם הארגון האחר יעמוד בהבטחתו לסייע ויעשה זאת בצורה לא שיפוטית, אולם נראה כי לרוב שיתופי הפעולה היו מוצלחים למרות החששות.

שיתופי הפעולה ברמה המקומית והקהילתית התחזקו בתקופת הקורונה גם עם ארגוני סיוע שאינם ייעודיים לא.נשים בזנות. ארגוני סיוע נעזרו ב'ידידי הארגון' לגיוס משאבים מקומי, יצרו קשרים עם ארגוני סיוע מקומיים, או נעזרו בארגונים ובקהילה להשגת סיוע חומרי שנדרש. אחת הצרכים הבולטים

בהקשר זה היה התמודדות עם בידודים של א.נשים בזנות, בייחוד בקרב ארגוני הסיוע לצעירות. גיוס הקהילה וארגונים מגוונים בה אפשר לאנשי המקצוע בארגוני הסיוע ליצור רשת תמיכה שכללה סיוע במזון בתקופת ימי הבידוד, גיוס מתנדבות מארגונים אחרים לטובת יצירת קשר טלפוני רציף עם מי שהיו בבידוד, וגיוס משאבים חומריים נוספים כמו מוצרי טיפוח והיגיינה.

שיתוף הפעולה ברמה המקומית הוביל לתחושה של עצמאות גדולה יותר בקרב הארגון ולחיזוק הקשר עם הקהילה המקומית:

*דווקא בתוך הקורונה הצלחנו להתחבר הרבה יותר לקהילה. מצד אחד, הייתה ירידה משמעותית בכמות המתנדבים, כי הרבה מהם כזה פנסיונרים וזה וקבוצות סיכון. מצד שני, גם היה גיוס של מתנדבות בתוך תקופת הקורונה, שזה לא מובן מאליו. פתאום צצה איזה מתנדבת שהיא באה לפה פעם בשבוע לבשל. היא מגיעה, מבשלת, הולכת. פתחנו קבוצת יידי הארגון בשנת הקורונה מתוך הבנה שהקהילה לא מכירה אותנו מספיק והקבוצה הזאתי משרתת אותנו בה. זאתי צריכה מקרר, ההיא צריכה זה, זאת צריכה שיפוך לבית, זאתי עוברת, וזה עובד. עובד טוב. זאת אומרת כל מה שנוגע לתרומות. כאילו ממש חובקנו על ידי הקהילה. (חוה)*

חלק מארגוני הסיוע תיארו כי לפני פרוץ המגפה, החשש מפני הסטיגמה והקושי למצוא עזרה לא.נשים בזנות, אל מול אוכלוסיות אחרות (ניצולי שואה, ילדים ונוער בסיכון לדוגמה) שנתפסות בחברה כאוכלוסיות מוערכות יותר לקבלת עזרה, הביא למיעוט פניות לעזרה אל הארגונים המקומיים בקהילה. בתקופת הקורונה נוצרה הזדמנות לארגון הסיוע להתחבר אל הקהילה המקומית וליצור רשת תמיכה עבור הארגון ועבור הא.נשים.

שיתופי הפעולה בשתי הרמות (עם ארגוני סיוע אחרים ועם ארגונים שאינם ייעודיים לסיוע בזנות) היו מאופיינים בפניית הארגון לקבלת עזרה מארגון סיוע אחר, בתיווך לארגון לקבלת עזרה, שיתוף במשאבים ובתרומות שהתקבלו, בשיתוף בידע אודות תקנות הקורונה שהשתנו תדיר וניסיונות למצוא פתרונות יצירתיים להתמודדות עם התקנות החדשות. שיתוף פעולה עם פרוץ משבר הקורונה התאפיין באינטנסיביות רבה יותר, ועם הזמן התמעט, כפי שתארה אחת מנשות המקצוע: "בהתחלה היה מאד שותפות גורל כזאתי [...] ולאט לאט כאילו כל אחד חוזר למקומות שלו (אנה)".

### **מעבר לעבודת סיוע מהבית**

אחד השינויים המרכזיים בהתנהלות הארגונים בשנת הקורונה היה המעבר אל עבודה בבית. שינוי זה אינו ייחודי לארגוני הסיוע לא.נשים בזנות והוא מאפיין מרכזי של שוק העבודה בעולם ובישראל בתקופת הקורונה<sup>9</sup>. 'עבודה בבית' בהקשר הייחודי כאן מתרגמת לשני מובנים: האחד, מעבר מעבודה במרחב

---

<sup>9</sup> עבודה מהבית במגזר הציבורי והפרטי נוכח משבר הקורונה - תמונת מצב בישראל ומבט משווה (2020)

פיזי בקהילה ('הארגון') אל עבודה מהבית הפרטי של נשות המקצוע בארגון, בתקופות הסגרים. והשני, מעבר מקבלת סיוע ועזרה בארגון לקבלת סיוע ועזרה בבית הפרטי של אנשים בזנות.

המעבר לעבודה מהבית והדילמות שהתעוררו בעקבותיו נידונו בדוח הראשון. דילמות אלו המשיכו והעסיקו את ארגוני הסיוע והתבררו במלוא מורכבותן: היכולת לנהל שיחות פרטיות בעלות תוכן רגשי הדורש פניות, הקשבה ותשומת לב במרחב הביתי; ודילמות הקשורות באופי שעות העבודה: *העובדת סוציאלית אמרה לי, "תשמעי, איתה אני יודעת, אני יכולה רגע להגיד לילדים שלי, בואו שנייה תשחקו או תעשה את השיעורי בית, ואני יכולה רגע להיכנס לחדר, לסגור את הדלת ואני יודעת שאנחנו נסיים את השיחה. אבל [העובדות הסוציאליות] אמרו לי שיש שיחות עם נשים מסוימות, שידענו שזה לא משהו שבכלל יכול להתקיים ברמה שהילדים שלי כשהם ערים. אז פתאום הן [העו"סיות] קלטו שיש שיחות שהן עושות כבר לתוך הערב, כשהילדים שלהם ישנים. עכשיו, זה נורא קשה. מבחינת הנשים שלנו, זה היה להן נוח כי הם חיות את חיי הלילה יותר מאשר את הבוקר. אז בשבילן השינוי הזה דווקא לא משהו שהם צריכות להתרגל אליו. אבל העובדות הסוציאליות היו צריכות ממש להתרגל. כי זה לא באמת שאת עובדת 8:00 – 16:00 כמו השעות שאת כאן. את עובדת 8:00 – 10:00 ואז בשעתיים האלה את לא יכולה, אז את מזיזה ל – 20:00 בערב, כי עם שתי הנשים האלה את חייבת לעשות את השיחות בזמן שבוודאות הילדים לא שומעים שום דבר. כי זה קצת ככה יותר מורכב. זה היה מאד לא פשוט. (מורי)*

המעבר אל המרחב הביתי במובנו השני, עוסק בשינוי במרחבים הטיפוליים שהארגון פעל בהם עד כה. העזרה שניתנה לרוב בתוך הארגון עברה אל הבית של האנשים: "הן היו רגילות לראות אותי פה [בארגון] ורוב הקשר שלנו הן מדברות איתי גם בין לבין, אבל עיקר הקשר שלנו נמצא כאן וקשור למרחב" (טליה). "פחות הייתה עבודת רחוב, כי הם פחות היו ברחוב, הם יותר היו בבתיים. פתאום הכל עבר לאנדר גראונד כזה" (מיכל). זירות הטיפול הללו כללו את הבית הפרטי, השכונה, או זירות אחרות שאינן המרחב הארגוני.

מצב זה חייב את ארגוני הסיוע להגיב אחרת ולהתאים את המענים לכך. שינויים שונים נעשו כגון שימוש באמצעים טכנולוגיים (טלפון, הודעות, שיחות וידאו), ביקורי בית, ופגישות ברחוב או בקרבת מקום המגורים. כל אלו ביטאו את המעבר בין המרחבים המוכרים למרחבים חדשים. נשות המקצוע תארו שימוש רב יותר בפרקטיקה של ביקורי בית: "ביקורי בית זה עוד משהו שהשתנה השנה. הוספנו ביקורי

בית, אנחנו עושות שתי משמרות של ביקורי בית אצל הבנות בערבים. זה גם הזדמנות להכיר את החברות שלהן, להכיר את הסביבות שהן מסתובבות בהן (אנה)."

שינוי מרכזי נוסף היה שיחות טלפוניות ושיחות וידאו ארוכות יותר מהרגיל:

בנות שהיו בבית, אז זה היה לעורר בהם את המוטיבציה. זה היה שיחת ווידאו ארוכה של לפעמים שעה-שעה וחצי ותוך כדי היא מבשלת. את מדרבנת אותה לבשל או לאפות. והיא עושה איזה שהיא תעסוקה אחרת. והיא מראה לך מה היא הכינה. ואת מבקשת ממנה את המתכונים. סוג של איזה שהוא חיבור ותעסוקה כאילו בעולם הפרטי שלה שהיא בבית שמה לבד ובודדה. ואני איתה. (אלמוג)

העבודה בזירת הבית כללה גם משלוחי מזון אל בתי האנשים ומפגשים יזומים בקרבת הבית, על

ספסל בשכונה:

בסגרים אז באמת המתכונת הייתה מתכונת שהם לא מגיעות כמובן לארגון. אלא בעצם הייתה איזה שהיא חלוקת אוכל [יום יומית] שיוצאת אליהם, זה היה מעבר לחלוקת אוכל. אומנם זה היה הטייטל של זה, אבל זה היה באמת לפגוש אותם רגע מחוץ לבית [...] מבחינתנו המפגש הזה היה קודם כל לסמן אנחנו, אנחנו כאן, אנחנו מתאימות את עצמנו גם למצב הזה, שהוא לא מצב רגיל (שרה)

נשות המקצוע תיארו כיצד השינויים במרחב העזרה סייעו להשגת מטרות טיפוליות ושמירה על הקשר הטיפולי – הכרות עם הסביבה וההקשר האישי של האנשים, והעברת המסר בדבר מחויבות הארגון להמשיך ולסייע בכל מצב. לצד ההזדמנות שזימן, שינוי זה העלה סוגיות ואתגרים. המעבר למרחבי עזרה אחרים לדוגמה, לא תמיד הצליח להוות תחליף ראוי ומתאים:

נשים שהם בזנות דיסקרטית או נשים שהם שורדות, איתם בעצם הקשר הכי נפגע בתוך התקופה הזאת. עד הקורונה הייתה לנו איזה יחידה שבעצם שימשה אותנו לתת מענה טיפולי, ליווי, שיקומי, איך שלא נקרא לזה, לנשים. ובעצם איפה שהוא בתחילת הקורונה נסגרה היחידה. והשלב הבא שקרה זה שנפגשנו איתן בחוץ, מה שהיה מאד תמוה, הזוי וכמובן לא החזיק מים. או שהן נורא נבהלו ופשוט לא יצרו קשר יותר, כי להגיע לכאן זאת לא אופציה. להיפגש בחוץ זה גם די הזוי ולא מכבד אף אחד בעולם הזה. בטח כשאנחנו מדברות על נשים שהם בזנות דיסקרטית או שורדות. כאילו התכנים, אין סיכוי, הכל בחלקיות, הכל בזהירות, כי אולי מישהו עובר ואולי מישהו שומע. (ליאן)

לצד היצירתיות, הגמישות והענקת המשמעות הטיפולית לשינוי הנדרש במעבר בין המרחבים, לא בכול המצבים היה ניתן היה לייצר את המרחב הדרוש לשיחה ומפגש תוך שמירה על הפרטיות והכבוד של הא.נשים.

בנוסף לכל אלו, מתוך כלל ארגוני הסיוע ישנם ארגונים שבסיס עבודתם, עוד טרם פרוץ הקורונה, היה בבית. במהלך תקופת הקורונה הם המשיכו את העבודה מהבית וגם הם נדרשו לשינויים כדי להמשיך את פעילות הארגון ולענות על הצרכים החדשים, כמו שתיארה תמר בנוגע למשימת חלוקת המזון: "אני פיניתי את החדר שינה שלי. ישנתי בסלון. בחדר שינה שלי היו שקיות וארגזים שמלאים באוכל וקופסאות שימורים וזה, מוכנים לחלוקה". בראיון עמה סיפרה תמר כי המזון והמצרכים שהגיעו מתרומות התרכזו אצלה בבית והדירה שלה הפכה למרכז חלוקה ממנו שינעו את החבילות לבתי א.נשים בקהילה. המחויבות וההתמסרות של ארגוני הסיוע למצוא דרכים אלטרנטיביות להתאים עצמם למצב החדש כדי לענות על צרכי הא.נשים, לעבור למפגש במרחבים חדשים, לצאת מתוך המרחבים המוכרים של הארגון ולפעול בתוך אזורי אי ודאות הייתה נוכחת ובולטת לאורך כל תקופת הקורונה.

המעבר לעבודה בבית, בשני המובנים שתוארו, אתגר במיוחד ביחס לעבודה טיפולית קבוצתית המתקיימת בחלק מהארגונים. נשות המקצוע תארו כי אחד התחומים שנפגעו באופן משמעותי היה העבודה הקבוצתית, וזאת ממספר סיבות: מפגש קבוצתי דורש את הפרת הריחוק החברתי שנדרש ולכן לא ניתן לקיימו; ארגונים רבים מעסיקים אנשי מקצוע חיצוניים המנחים את הפעילות הקבוצתית וכאשר צוות הארגון הקבוע עבר לעבודה מהבית הופסקה הפעילות הקבוצתית. ניסיונות להעביר את הפעילות הקבוצתית לזום לא צלחו. כאשר החל מבצע החיסונים במדינה אנשי המקצוע החיצוניים, מנחי הקבוצות, חששו להגיע כי לא כל הא.נשים היו מחוסנים. מנגד, במקרים מסוימים הארגון ביקש מאשת המקצוע לא להגיע מכיוון שלא הייתה מחוסנת.

לצד הפגיעה המשמעותית במערך הפעילות הקבוצתית של הארגונים שיצר מצב זה, הוא הביא לבחינת העבודה הטיפולית הקבוצתית בארגון ובחלק מהארגונים נעשה מהלך חדש שבו נשות הצוות של הארגון החלו לרכז ולהנחות את הקבוצות כחלק מהפעילות השוטפת שלהן. מהלך זה עורר מחשבה על שינוי תפקיד נשות המקצוע בארגון והכללת הנחיית קבוצה כחלק מממנו.

המעבר אל הבית עורר שינוי גם בתחום ההתנדבות בארגונים. ארגוני הסיוע לא.נשים בזנות משלבים מתנדבים במערך הפעילות שלהם בתפקידים שונים בשגרה. רבים מהמתנדבים מגיעים פיזית אל הארגון ובארגונים רבים מערך המתנדבים מתבסס על נשים מבוגרות בגיל פנסיה. ישנם אף ארגונים שרוב מערך פעילותם נשען על מתנדבים. במהלך שנת הקורונה הראשונה, בקרב חלק גדול מארגוני הסיוע, תחום ההתנדבות צומצם והיה לאחד התחומים המרכזיים שנפגעו. הסיבות לכך היו החשש של מתנדבות מבוגרות להיות חשופות להידבקות בנגיף הקורונה, הנחיות הסגר, הריחוק החברתי והמעבר לעבודה בבית. עבודת המתנדבים מתקיימת לרוב במסגרת הקהילתית של הארגון ונראה שהיה זה

אתגר גדול לנשות המקצוע לנהל עבודה זו מהבית, תוך יצירת התאמות בפעילות לאור החשש של המתנדבים מחשיפה לקורונה. כך, בעוד שנראה שבתחומים האחרים ארגוני הסיוע הצליחו למצוא אלטרנטיבות למצב החדש, הדבר לא קרה בעבודת המתנדבים ורוב הארגונים התקשו לעמוד גם באתגר הפעלת ושימור מתנדבים לצד שלל האתגרים שהתמודדו עמם.

עם זאת, בחלק מהארגונים נראה שנוצרו הזדמנויות חדשות לבחינה ושינוי בתפקיד המתנדבים. ארגונים שהצליחו לחדש את פעילות המתנדבים עשו זאת בדרכים אלטרנטיביות ויצירתיות, והשתמשו בכלים הטכנולוגיים שעמדו לרשותם, לדוגמה בשיחות וידאו שבועיות של אשת מקצוע ומתנדבת יחד עם אחת הנשים הפונות לארגון, שמטרתן הייתה שמירה על הקשר. אחדות מנשות המקצוע תיארו כי המצב החדש היה הזדמנות לשינוי בפרופיל המוכר של המתנדבים שהיו בעבר – "לגיוס קצת אחר":

*היה משהו בגיוס מתנדבים בקורונה שהוא גיוס מאד מוצלח. הרבה יותר חבר'ה צעירים, לא אנשי הפנסיה [...] זה חבר'ה אחרים. זה, זה גיוס אחר. משהו גם באמת בגילאים וגם כאלו שיש בהם איזה שהוא רצון אחר לתרום. כלומר כשכולם נמצאים באיזה שהיא תחושה של סכנה, והרבה עזבו בגלל האוכלוסייה, בגלל שאתה לא יכול להיות שמור פה. היה משהו בגיוס הזה שהוא כנראה קצת אחר, באנשים שהגיעו וזה לא סתם שספציפית מהמחזור הזה יצאו גם שתי עובדות. זה משהו אחר מכל הגיוסים האחרים שהיו לנו. (ליה)*

חלק מהארגונים תיארו הבנה מחודשת ביחס לחשיבות פיתוח הקשר האישי בין הפונות לארגון למתנדבות בזמן שגרה, זאת, אחרי שצפו בהצלחות הקשרים האישיים בין מתנדבות לפונות לארגון שהתקיימו באמצעות הטלפון:

*עשינו רשימה של מתנדבות ששיבצו את עצמם שהן מוכנות לקחת על עצמם פעם בשבוע להרים טלפון לאחת הצעירות. ואני יכולה להגיד לך שעם חלק גם נוצרו קשרים מאד הדוקים. זה בנות שאפילו לא היו עם המתנדבות קשרים לפני כן וגם חלק עושות את זה עד היום. (מיכל)*

רבות מנשות המקצוע בארגונים הביעו תחושה של תסכול ועצב מצמצום המעורבות של מתנדבות בארגון, ואי היכולת שלהן להצליח להחזיק ולשמר את פעילות המתנדבים.

### **התמקדות במענים חומריים ובמיצוי זכויות**

שינוי מרכזי ובולט שתועד בדוחות הקודמים הוא המעבר אל התמקדות במענים חומריים ובמיצוי זכויות. מענים אלו אינם המוקד המרכזי של עבודת רוב הארגונים, אלא נלווים למוקד המרכזי של הארגון, או ניתנים במסגרת מזעור נזקים. נחלק את הדיון בסוגיה זו לשניים: בחלק הראשון, נדון בהזדמנויות ובאתגרים שפרקטיקה של סיוע חומרי ומיצוי זכויות זימנה לארגוני הסיוע. בחלק השני, נדון באופן ייחודי



בסל המענים הגמיש, מכיוון שחלק מהמענים החומרים ומיצויי זכויות בתקופת שנת הקורונה קשורים גם ביישום חוק איסור צריכת זנות, ובכללו המענה של סל המענים הגמיש שהחל בתקופת הקורונה.

**מענים חומריים ומיצויי זכויות: הזדמנויות ואתגרים.** מענים חומריים כוללים סיוע במזון (סלי מזון, חלוקת שוברים, אוכל מבושל), סיוע כספי בתשלומים שוטפים כגון שכ"ד ותשלומים נלווים וסיוע במיצוי הזכויות החברתיות - קבלת סל המענים הגמיש, מיצוי זכויות בביטוח לאומי, במערכת הרפואית ובמערכת המשפט, הסדרת חובות או תיווך לארגונים. כל אלו הם תמצית המענים הסוציאליים הרבים שארגוני הסיוע העניקו לא.נשים בזנות במהלך תקופת הקורונה.

רבות מנשות המקצוע תיארו כי הענקת מענים חומרים סייעה להמשכיות הקשרים עם א.נשים בזנות לאורך שנת הקורונה. כך למשל, חלוקת המזון שהייתה ונותרה משימה מרכזית בתחום הסיוע של הארגונים בכל מהלך הקורונה ועד היום, הפכה בקרב ארגוני סיוע שונים לכלי דרכו המשיך להתקיים הקשר הקרוב בין הפונים לארגון בצורות נוספות:

*בסגר הראשון מה שעשינו זה פשוט בישלנו בלי סוף אצלנו. עשינו חלוקה לחמגשיות ויצאנו עם חלוקה של שלוש פעמים בשבוע מזון מבושל ופעם בשבועיים סל מזון של מוצרים יבשים. ולמוצרים היבשים כל פעם צירפנו [מתכון], יש לנו מתנדבת שהיא עושה סדנאות אפייה. אז נגיד היא עשתה להם סדנת אפייה כזו. היא כתבה להם מתכון, צירפנו את כל הדברים מדודים חצי כוס שמן, כוס וחצי קמח, הכל היה מדוד, הן רק צריכות להכין. כל אחת שלחה לנו תמונה של מה שיצא לה. ונגיד את זה הטמענו [...] פעם בשבועיים יש לנו סל מזון בימי חמישי, שהוא אמור לתת מענה לסוף שבוע שאנחנו סגורות. (אנה)*

כך, חלוקת המזון לא רק ששימשה כמענה מיידית לצורך חירומי ולהמשכיות הקשר, היא אף הצליחה להעביר תחושה של אכפתיות ושייכות באמצעות השינויים היצירתיים שנעשו - צרוף מצרכים ומתכון ושיתוף בתמונות של המנה שהוכנה. אשת מקצוע נוספת תיארה כיצד בישלה יחד עם הפונות לארגון באמצעות שיחת ווידאו בוואטסאפ. אשת מקצוע מארגון אחר תיארה הרמת כוסית אישית בחגים שיזם הצוות – צוות הארגון יצא אל בתי הנשים להביא להן חבילות לחג או ארוחות חג ועל הספסל ליד הבית הן היו יושבות וחוגגות את החג הקרב.

התמקדות במענים חומריים ובמיצוי זכויות הנעשית באופן שגרתי על ידי ארגוני הסיוע שמעניקים מענה לא.נשים בזנות רחוב, היוותה כלי מרכזי שעמד לרשותם בשנת הקורונה:

*התעסקנו הרבה ברחוב ובמטופלים שמרכז החיים שלהם הוא הרחוב עם ניסיונות לעשות שני דברים. אחד, לחבר אותם למערכת הביטחון הסוציאלי, זאת אומרת, מי שלא מוכרת בביטוח לאומי או לא מוכרת ברווחה, לנסות לעשות את חיבורים. ומטרה שנייה, פשוט להיות בנוכחות שם. לבוא עם אוכל, עם שתייה, עם בדיקות למחלות מין,*

עם תוצאות, עם טיפולים, עם הזמנה לבוא לארגון, לקשר. כשהייתה תקופה שאי אפשר היה לבוא לארגון לשיחות, אז הצענו להם להיפגש עם העובדות סוציאליות למחרת בבוקר באותו אזור ברחוב [שבו נפגשן]. פשוט כדי לשמר את השירות של הארגון. ולכן באמת במקום סיור רחוב אחד בשבוע, שאר הסיורים היו בדירות דיסקרטיות כל הזמן, אז עשינו שלושה סיורי רחוב בשבוע. (בילי)

הסיוע החומרי סייע לשמור על הרלוונטיות של הארגון, ולהשיג את המטרות עליהן ביקש לענות. הסיוע המשיך גם לאחר המעבר לעבודה בבית, ובמקרה הזה המעבר לעבודה ברחוב, במקום שהאנשים נמצאים בו כאשר הארגון סגור לקבלת קהל עקב הנחיות הקורונה וכאשר הבית של האנשים הוא הרחוב.

נשות המקצוע תיארו כי העזרה החומרית הייתה משמעותית וזימנה הזדמנויות רבות: דרך לסייע לאנשים בזנות להקל על המצוקות הרבות שליוו את חייהם בתקופת הקורונה ואף דרך להזמין אנשים בזנות לפנות ולבקש סיוע מהארגון. הסיוע החומרי שימש כדרך לסמן לאנשים בזנות שארגוני הסיוע רואים את צורכיהם ונמצאים שם כדי לסייע להם. העזרה החומרית תרמה להגדלת האמון בין האנשים לארגוני הסיוע והעניקה תחושה שהם לא לבד. לצד יתרונות אלו הסיוע החומרי עורר בארגוני הסיוע סוגיות ושאלות רבות על תפקידם בשדה העזרה והסיוע, על הסטיגמות שיווצרו לארגון, ועל המשמעות של הענקת הסיוע החומרי ביחסים עם אנשים בזנות.

עדי, אשת מקצוע באחד מארגוני הסיוע אמרה על התפקיד של הענקת סיוע חומרי וחלוקת תווי קניה: "אני לא רוצה להיות פקידה". עם זאת, הבהירה כי במידה והארגון יקבל תקציבים או מענקים לטובת סיוע חומרי, אין ספק שהיא תפעל להענקת המשאבים לאנשים בזנות. התייחסות זו מבטאת מחד את הבנת החשיבות של צרכים חומרים עבור האנשים בזנות, מאידך התנגדות לתיוג המוכר של תפקיד חלוקת סיוע חומרי - להיות פקידה. בראיון עימה תיארה את ההיררכיה והיחסים המורכבים בין קשר אישי לסיוע חומרי:

בעיני הדבר שמעניין אותי והדבר שאני רוצה להביא, הוא קודם כל הקשר הבינאישי. הדברים האחרים, סיוע חומרי, מיצוי זכויות, וכל מיני דברים שאני מתעסקת בהם ומתווכת אותם, הם מבחינתי משניים למפגש הבינאישי עצמו. והם כלים מאד אפקטיביים מצד אחד ליצירה של קשר בינאישי. אבל מצד שני הם גם יכולים לצבוע את הקשר הבינאישי כקשר של צרכנות ומסחר. וזה עושה את זה טיפה יותר הרבה בעייתי לעיתים. (עדי)

גלית, אשת מקצוע מארגון אחר, העלתה בסבב הראיונות הראשון את החשש שמא הארגון יהפוך להיות ארגון 'של שכר דירה ומזון' בעקבות ההתמקדות בסיוע חומרי; בראיון השני התייחסה לשינויים שחלו בנוגע לחשש זה:

הפחד הזה [להיות ארגון של שכ"ד ומזון], הפחד הזה נרגע. כי אנחנו לא. זאת אומרת, אנחנו נותנות [סיוע חומרי], מאד חששנו מזה. מאד חששנו. את יודעת, נשים פנו אלינו, אמרו, "איפה הכסף שלי?" כל מיני כאלה. וזה לא ככה. זה לא ככה. יש הרבה מאד פניות ואישה לא יכולה לבוא כל חודש לקבל את הקצבה שלה, זה באמת, זה לא סניף של ביטוח לאומי. ואני חושבת שזה נרגע, גם במסרים שנשות הצוות שלנו העבירו, כאילו זה להגיד, "אנחנו סיוע חירום, היום יש מחר אין, אנחנו לא קצבאות, אנחנו לא נוכל לתת לך כל חודש, יש עוד נשים". אני חושבת שהמסרים האלה חללו. נניח אם אישה מגישה בקשה, אז אנחנו אומרות, "בואי ננסה להגיש לוועדה ונראה". בלי הבטחה. ובאמת נשים למשל שהמשיכו והמשיכו לבקש, למרות שהם זכאיות, אנחנו אומרות להן בהרבה עצב "לא, יש עוד נשים". (גלית)

ההתבוננות על הסיוע החומרי והעשייה בפועל הביאו אותה להמשיג את המשמעות הייחודית של הארגון בתחום זה:

אני יותר ויותר חושבת שאנחנו ארגון שהסיוע שלו הוא ברמה הסימבולית. שהחשיבות הסימבולית של העזרה היא יותר מהעזרה. את יודעת, יש כזה משפט בתלמוד, אין הקומץ משביע את הארי [המעט לא מספיק]. נתתי לה 1,500 ש"ח שכר דירה, ומה חודש הבא? אז יכול להיות שגם לא יהיה שם, תהיה אישה אחרת [שתקבל]. את מבינה? אבל הסימבוליות שבזה היא שהאדוות שלהם הם יותר גדולות. וזה חזק יותר מכל דבר אחר. הנה אני רואה אותך, הנה את חשובה, הנה אני עושה קצת לתקן את העוול החברתי, קצת. הנה אני אומרת לך שאת סובייקט בעולם, כן? אני חושבת שהסיוע שלנו הוא מעבר לסיוע. (גלית)

המתח שעולה מתוך הדברים שלפנינו, של עדי וגלית, מלמד כי ארגוני הסיוע השונים תופסים את הסיוע החומרי ככזה שעלול לאתגר את היחסים והקשרים הבינאישיים. הסיוע החומרי עלול לאתגר את האופן בו הארגון נתפס, עד כדי צמצום המטרות הרחבות לכדי "שכ"ד ומזון" ועלול לאתגר את הגדרת התפקיד של אנשי המקצוע בארגוני סיוע וצמצום תפקידם לתפקיד פקידותי. לצד אלו, הסיוע החומרי עשוי להיות ערוץ דרכו נוצר ונשמר הקשר הבינאישי, ובאופן סימבולי העזרה החומרית משמשת אף למטרה גדולה עוד יותר – תיקון עוול חברתי.

לסיכום, יחד עם החששות בדבר צמצום תפקיד הסיוע לעזרה חומרית, נראה שלאורך שנת הקורונה ארגוני הסיוע מצאו דרכים שונות לאזן בין היחסים הבינאישיים והסיוע החומרי. חשוב לציין כי כל ארגוני הסיוע שהשתתפו במחקר העידו כי ללא סיוע החירום הכספי שקיבלו לא הייתה להם שום יכולת לסייע לא. נשים בזנות. ההתבוננות והביקורת שמוצעת על ידם בנוגע לסיוע החומרי היא הזדמנות ללמוד על המשמעויות של הענקת סיוע חומרי ומיצוי זכויות בחירום ובשגרה והמתח שנוצר אל מול

התפקידים והמטרות שהארגון הגדיר לעצמו, כך שניתן יהיה להצליח ולהעניק את העזרה המיטיבה ביותר לא.נשים בזנות במצבי חיים שונים.

**סל מענים גמיש: 'תקווה לצד אכזבה'.** המיקוד במענים חומריים ובמיצוי זכויות הינו תולדה של מימוש מענים שניתנו במסגרת החלטת הממשלה 4462 ליישום המלצות הצוות הבין משרדי לצמצום צריכת זנות, ובפרט סל מענים גמיש לנשים וגברים הנמצאים בתהליכי שיקום מתקדמים ממעגל הזנות<sup>10</sup>. סל המענים הגמיש תואר על ידי כל נשות המקצוע כמשימה בירוקרטית מורכבת ומתישה. חלק הסבירו זאת בהיותו חדש וראשוני, שלב בתוך חבלי הלידה כמו בכל תהליך חדש אחר. ליאן תיארה את תחושת התקווה, לצד תחושת האכזבה שסל המענים עורר: "בהתחלה זו הייתה בשורה אדירה, הצלחה מסחררת, תקווה מטורפת. יש תקווה לעולם, יש תקווה לנשים, יש תקציבים, הכל טוב. ואז הגיע החלק של המימוש. שם נפלנו."

גבי, אשת מקצוע נוספת, תיארה את שני מוקדי הקושי המרכזיים במימוש סל המענים הגמיש – הסימבולי והבירוקרטי:

בישראל למילים 'מוכרת ברווחה' [יש] קונוטציה הרסנית ושלילית מאד. ולהגיד את זה לאישה, בטח אמא לילדים, שמתחזקת חיים נהדרים, אבל הכותרת במכתב הוא זנות, היא תוותר גם על מיליון שקל שיוצעו שם. אז זה דבר ראשון. ודבר שני, המימוש. המון קשיים בדרך. 'תביאי לי כסף לסגור הלוואה בבנק', אבל אין. הם צריכים לעשות דרישת תשלום, הם [הבנק] לא עושים דרישת תשלום, תתמודדו עם זה. אי אפשר להתמודד עם זה, כי אנחנו צריכים דרישת תשלום. תשלמו את החוב לקופת החולים, אי אפשר. תשלמו פשיטת רגל, אי אפשר. בקיצור, הכל אי אפשר. העיקר שיש שם מיליון סעיפים.

סוגיית הקושי בלהיות 'מוכרת ברווחה' עלתה מצד משתתפות רבות במחקר. מלבד העבודה הבירוקרטית הרבה שזימנה הגשת הבקשה לסל המענים הגמיש, נשות המקצוע נדרשו לעבודת תיווך רגישה מול הנשים כדי להצליח להביא אותן לפנות אל הרווחה לפתיחת התיק. ליאן התייחסה לתיוג שנלווה לסל המענים הגמיש, כייחודי לא.נשים בזנות:

סל מענים גמיש הוא שם קוד לזנות. כולנו מבינות את זה. קשישים לא מקבלים סל מענים גמיש. נוער לא מקבלים סל מענים גמיש. חד הוריות לא מקבלות סל מענים גמיש. אז למה לעשות את זה יותר חרא? למה לעשות את זה יותר משפיל? כבר נתת, אל תיתן לי כאפה בצד אחד ותלטף אותי בצד אחר.

---

[https://www.gov.il/BlobFolder/policy/molsa-executive-circulars-004-2020/he/CEOInstructions\\_ceo-2020-004.pdf](https://www.gov.il/BlobFolder/policy/molsa-executive-circulars-004-2020/he/CEOInstructions_ceo-2020-004.pdf)

כך, הדינמיקה של תקווה לצד אכזבה הייתה בולטת בתיאורן של נשות המקצוע את ניסיון במימוש סל המענים הגמיש במהלך שנת הקורונה. למרות ההשקעה הרבה של כל המעורבות בדבר (ארגוני סיוע ולשכות הרווחה), מצאו עצמן נשות ארגוני הסיוע והעובדות הסוציאליות מול שאלות בירוקרטיות ללא פתרון:

*כל פעם עניינים אחרים. זה לא הטופס הזה, אי אפשר להוציא את זה על זה, אני לא יודעת איך, אני לא מבינה. זה כבר העובדת הסוציאלית מול החשבת. העובדת הסוציאלית מתקשרת אלי אומרת לי, 'הסל מענים הגמיש הזה הוא לא גמיש. אני רוצה להוציא מכתב עכשיו ברווחה'. תוציא, את לא תהיי הראשונה. אנחנו כבר אומרות את זה. גם הם יודעים את זה. גם המפקחות והמפקחים יודעים את זה. (רחלי)*

יחד עם זאת, הניסיונות למימוש סל המענים הגמיש הביאו עמם גם שיתופי פעולה חדשים עם עובדות סוציאליות בלשכה לשירותים חברתיים ברשות המקומית וחיזוק הקשר עם הלשכה, כפי שתיארה מורי:

*זה [סל מענים גמיש] מאד חיזק את הקשר שלנו עם מחלקת הרווחה. זה מאד משמעותי. אחת הטענות שהיו לי לאורך השנים זה 'מה, אין נשים בזנות בעיר? אף אחת מהן לא מוכרת במחלקת הרווחה? כי לא הגיעו אלי שום הפניות. ואם הגיעו, הם היו כל כך מעט, שזה לא משהו שמייצג. ואני חושבת שמאז זה [סל מענים גמיש] חיזק את השיתוף פעולה שלנו ופתאום גם עובדות סוציאליות אומרות, תשמעי, יש לי עוד אישה, אולי אפשר?*

סל המענים הגמיש היווה הזדמנות לפתיחת ערוץ תקשורת בין ארגון הסיוע והרווחה, דבר שהוביל בחלק מהמקומות לאיתור נשים נוספות שיכולות להיעזר במענה. חשוב לציין שנשות ארגוני הסיוע עמלו רבות על יצירת הקשר עם הלשכות לשירותים חברתיים. אחת מנשות המקצוע תארה כיצד בפניה הראשונה אל הלשכה הבינה כי העובדות הסוציאליות כלל לא עודכנו על סל המענים הגמיש ומה תפקידן. היא מצאה עצמה מסבירה להן על סל המענים והמשמעות של כך עבור א.נשים בזנות. המפגש בין ארגון הסיוע ללשכה הרווחה הוליד בחלק מהמקומות יצירה של שיתוף פעולה ייחודי, הם החליטו על מסלול שתעבור האישה בתהליך הגשת הבקשה שעוצב בדרך מכבדת, בידיעת האישה ובתשומת לב לריבוי המשימות שיש לעובדת בלשכה.

לסיכום, החלק שלפנינו עסק בשינוי מערך הסיוע בארגונים שבא לידי ביטוי בשלשה מוקדים מרכזיים: פתיחת ערוצי תקשורת חדשים והרחבת הקיימים; מעבר לעבודה בבית; והתמקדות במענים חומרים ובמיצוי זכויות. ניתן לראות כי מאפיינים של יצירתיות וגמישות עברו כחוט השני בעבודת ארגוני הסיוע במשך שנת הקורונה. לארגוני הסיוע, בשונה ממוסדות המדינה, יש יכולת רבה יותר ליצירתיות וגמישות. הדבר אפשר להם הזדמנות למרות ועם אתגרי החירום וריבוי הפניות שעמדו לפניהם, לפעול

בצורות שונות ומגוונות כדי להמשיך ולסייע לאנשים בזנות, להציע פתרונות ומענים למצבי החירום, לשמר יחסי טיפול וליצור חדשים, ולבנות שיתופי פעולה חדשים.

## חלק רביעי: סיכום והמלצות

### סיכום

הדוח הנוכחי וקודמיו מלמדים על תמונת מצב מורכבת ומאתגרת שעמה התמודדו א.נשים בזנות במהלך תקופה הקורונה ולצד הארגונים שפעלו בדרכים שונות להמשיך ולהעניק סיוע מיטבי. הסיכום מורכב משלשה חלקים: דיון במגמות השינוי ביחס לאוכלוסיית הא.נשים בזנות, דיון בהתאמת מערכת הסיוע, והמלצות הנוגעות במדיניות, בפעילות ארגוני הסיוע ובמחקר.

ממצאי שלושת דוחות המחקר מלמדים על שלוש מגמות שינוי מרכזיות ועקביות ביחס לאוכלוסיית הא.נשים בזנות בתקופה זו: שינוי במאפייני אוכלוסייה הפונה לעזרה; העמקת הצרכים החומרים, הרגשיים והחברתיים; ושינויים באופן העיסוק בזנות.

ראשית, כפי שעלה מהדוחות הקודמים ומהממצאים הנוכחיים, בשנת הקורונה גברו מאוד הפניות והמגוון של הפונים בזנות (בהווה ובעבר) לבקשת סיוע מארגוני העזרה. חלק מהפונים נעזרו בארגוני הסיוע טרם פרוץ המגפה ועבור חלקם הייתה זו הפעם הראשונה בה פנו לעזרה. ריבוי הפניות נבע ממספר סיבות. ראשית, נראה כי עבודה מאומצת של ארגוני הסיוע בשנים האחרונות להגיע אל מגוון רב יותר של א.נשים בזנות נשאה פירות. שנית, המצב המשברי החדש שנוצר בעקבות התפרצות הנגיף והתקנות החדשות, הביא ללחץ כלכלי, רגשי וחברתי לצד בידוד חברתי וחוסר וודאות. עבור א.נשים בזנות שמתמודדים עם ריבוי אתגרים בשגרה (כלכליים, בריאותיים, רגשיים וחברתיים) משבר הקורונה צמצם עוד יותר את האפשרויות להתמודדות והחריף את האתגרים והקשיים. לבסוף המודעות הציבורית לנושא הזנות שגדלה עקב החלת חוק איסור צריכת זנות במקביל לשנת הקורונה, בין השאר באמצעות הפרסומים בתקשורת וברשתות החברתיות, הגבירה את המודעות של א.נשים בזנות לקיומם של ארגוני הסיוע.

הפניות הרבות חשפו מגוון רחב של האוכלוסיות הנכללות בקטגוריה של א.נשים בזנות בישראל הזקוקים לעזרה ודווח על הגברת הבולטות והפניות של מספר קבוצות ספציפיות: אוכלוסיית הטראנס\*, גברים, נשים שאינן בזנות רחוב, א.נשים חסרי מעמד אזרחי בישראל וביניהם תושבי השטחים<sup>11</sup>, ונשים בוגרות שעלו מברה"מ לשעבר. שלושת הדוחות מציעים כי קיים צורך בהתאמת המענים לאוכלוסיות ספציפיות, כמו גם בפיתוח מענים נוספים עבור אוכלוסיות אלו. בשונה מנערות, צעירות ונשים, אין כרגע אף ארגון המסייע באופן ממוקד וייחודי לגברים (נוער, צעירים ובוגרים). ארגונים שונים תארו כיצד הם מסייעים ככל שיש ביכולתם לאוכלוסייה זו, אולם נראה כי מדובר בעיקר במעני חירום ולא במענים הוליסטיים המותאמים לצרכים הייחודיים של גברים. אוכלוסיית מבקשי המקלט, חסרת מעמד אזרחי

---

<sup>11</sup> הסקר הלאומי על תופעת הזנות בישראל (2016) לא כלל את תושבי השטחים ולא א.נשים חסרי מעמד אזרחי, למעט מי שקיבלו מעמד של פליטות.

חוקי במדינה, היא דוגמה נוספת לאוכלוסייה שאינה מקבלת סיוע הולם. אמנם יש באפשרות חסרי מעמד לפנות לעזרת ארגוני הסיוע, אולם שירותים רבים אחרים הדרושים על מנת לענות על צרכיהם (בעיקר שירותים ציבוריים שונים) אינם נגישים עבורם. בחודשים האחרונים היה שינוי בכל הנוגע לשילובן של מבקשות מקלט בשירותים בתחום האלימות במשפחה, ודרושה הסדרה של תחומים נוספים. יש לתת את הדעת על אוכלוסיות נוספות שהפנייה אל ארגונים ושירותים ציבוריים ובמגזר השלישי חסומים בפניהן בגלל סטיגמה, קריטריונים או פרוצדורות שאינן מתאימות למאפיינים הייחודיים או לצרכים של המגוון הרחב של אנשים בזנות.

מגמה שנייה הנוגעת לשינויים באוכלוסיית האנשים בזנות הפונים לשירותי הסיוע היא ריבוי וגיוון הצרכים החומריים, הרגשיים, החברתיים והבריאותיים שנחשפו במלוא עוצמתם בעקבות מגפת הקורונה. בלטו במיוחד צרכים חומריים – בעיקר דיור, וצרכים רגשיים וחברתיים – בדגש על היעדר עורף משפחתי-חברתי-קהילתי והעמקת תחושת הבדידות. סוגיית הדיור בלטה לאורך כל דוחות המחקר. נראה כי עבור אנשים בזנות רחוב, צעירים ומבוגרים, הפגיעות בהקשר זה גבוהה במיוחד, אולם נושא הדיור היווה אתגר גדול עבור כלל האנשים בזנות לאורך שנת הקורונה, בעקבות הקושי לעמוד בתשלומי שכר הדירה. ואכן, לאורך המחקר, אנשים בזנות ונשות המקצוע כאחד תיארו את הסיוע הכספי בשכר דירה כאחד המענים החומריים הבולטים שניתנו לצד הסיוע במזון. עם זאת, אין די בסיוע נקודתי בדיור, חשוב ככל שיהיה. יש חשיבות רבה לעזרה שתאפשר לאנשים בזנות בסיס יציב ומקום ראוי ובטוח למגורים, לעיתים כתנאי ליכולת לסייע להם בהיבטים נוספים.

לצד הצרכים החומריים, בלט הצורך הרגשי והחברתי. ממצאי המחקר מציעים כי אנשים בזנות ללא עורף משפחתי-חברתי החסרים בהזדמנויות חברתיות, חשופים בצורה חמורה יותר לפגיעה בהיבטים שונים של חייהם, לצד העצמת הקושי הרגשי הנובע מתחושת הבדידות. אנשים בזנות שהשתתפו במחקר תארו את ארגוני הסיוע כגורמים היחידים שהיו שם עבורם במהלך שנת הקורונה, ושבמעדיהם מצבם היה גרוע עוד יותר. גם נשות המקצוע מארגוני הסיוע תארו את עוצמת הבדידות והחוסר בתמיכה משפחתית וקהילתית שלוותה את האנשים בזנות במהלך שנת הקורונה. לצד זאת, נשות המקצוע תיארו שינוי מסוים באופי הפניות לעזרה, מבקשה למענה על צרכים הישרדותיים לרצון במימוש עצמי. ממצאי הדוח השני המבוססים על נקודת המבט של אנשים בזנות מלמדים גם הם על רצון של המרואיינות בהרחבת המענים בתחומי התעסוקה וההשכלה.

לבסוף, מגמה שלישית שעלתה מממצאי הדוחות ביחס לאוכלוסייה המסתייעת נגעה לשינויים בעיסוק בזנות בתקופת הקורונה. עם פרוץ המגפה והסגר הראשון הייתה עצירה מסוימת בפעילות רוב זירות הזנות. עם זאת, בהמשך תואר חידוש פעילות זירות הזנות בכלל ובפרט ברחוב, וכניסה של נשים חדשות לעבודה בזנות. שינויים בולטים נוספים בעיסוק בזנות שתוארו על ידי נשות ארגוני הסיוע התייחסו למעבר בין זירות זנות, להתרחבות השימוש באמצעים דיגיטליים, למודעות גוברת לזירות זנות



ביישובים ערבים, וכן לתופעת הסחר בנשים פלשתינאיות לצורכי זנות. המידע על קיומן של זירות זנות חדשות וחשיפה של זירות זנות קיימות ש"היו מתחת לרדאר" של ארגוני הסיוע מציעה כי הם הצליחו ליצור קשרי אמון ולהפוך עצמם רלוונטיים עבור האוכלוסייה המסתייעת חשפה מידע זה בפניהם. זאת, על רקע קשיים מוכרים בזיהוי, איתור ויצירת קשר עם אנשים בזנות עקב השתייכותם למרחבים חברתיים מודרים, הסטיגמה והבושה הנלווים לזנות, והפחד מהחוק לאיסור צריכת זנות ומהפללה שהתחזק בשנה האחרונה.

### **השתנות מערך הסיוע**

ממצאי שלושת הדוחות מצביעים על פעולות שונות שנקטו הארגונים להתאמת מערך הסיוע למאפיינים ולצרכים המשתנים של האוכלוסייה המסתייעת. הדוח הראשון לימד כי משבר הקורונה חשף את יתרונותיהם של מערכים ארגוניים גמישים אשר הצליחו להתגייס לשמור על תמיכה ישירה באוכלוסייה המסתייעת כמו גם ליצור שיתופי פעולה בין-ארגוניים. תיאורם של אנשים בזנות את הסיוע שקיבלו מארגוני הסיוע בדוח השני כסיוע מגוון, מידי, נגיש ורלוונטי, מלמד על השפעה חיובית ומשמעותית של השתנות מערך הסיוע בארגונים. נקודת מבטן של נשות המקצוע מארגוני הסיוע בדוח זה על אופן פעולתם, מלמדים כי יצירתיות וגמישות היו מאפיינים בולטים של השתנות מערך הסיוע והעזרה של ארגוני הסיוע לאורך כל שנת הקורונה. דבריה של ליאן, אחת מנשות המקצוע: "נכופף פה, נכופף שם", המתארים את הדרך בה הצליחו למצוא פתרונות לאורך השנה לאתגרים השונים, מסמלים את היצירתיות והגמישות שאפיינו את השתנות מערך הסיוע לאורך כל תקופת הקורונה. יצירתיות זו באה לידי ביטוי בכל מרחבי העשייה של הארגון: הענקת סיוע מגוון, מידי ורלוונטי; המשך הרצף הטיפולי בדרכים שונות; התאמת התקנות שהוגדרו על ידי המדינה לפעילות היומיומית; והפצת מידע בנוגע לכך. המאפיינים הייחודיים של ארגוני המגזר השלישי יוצרים הזדמנות ומרחב ליצירתיות וגמישות (Defourny, 2014), בשונה ממערכות המדינה יש להם יכולת רבה יותר לפעול באופן הזה. נראה כי ארגוני הסיוע לאנשים בזנות הפגינו יצירתיות וגמישות בדרכים רבות ומגוונות לאורך השנה, בעזרת הצוות המקצועי, המתנדבים, שיתופי פעולה עם ארגוני סיוע, ארגוני הממסד, והקהילה. לאור השינויים בהעברת תקציבים בעקבות חוק איסור צריכת זנות, ואלו שעוד עתידים לחול, עולה השאלה כיצד יבטיחו ארגוני הסיוע גמישות ויצירתיות לצד התרחבות הארגון? אילו פעולות נדרשות לארגונים כדי להצליח לשמור על מאפיינים קיימים חשובים, לצד מגמות של התמסדות והתרחבות?

מהרגע שפרצה המגפה, במהלך הסגרים ולאורך כל תקופת הקורונה ארגוני הסיוע פעלו בדרכים שונות במטרה להמשיך ולהעניק סיוע ועזרה לאנשים בזנות. השינויים הבולטים בסיוע לאוכלוסייה בשנת הקורונה שעלו בדוח הנוכחי כוללים: פתיחת ערוצי תקשורת, מעבר לעבודה בבית והתמקדות בצרכים החומרים ומיצוי זכויות. פתיחת ערוצי תקשורת חדשים והרחבת הקיימים באו לידי ביטוי בשימוש נרחב באמצעים טכנולוגיים, ופיתוח שיתוף פעולה עם ארגוני סיוע לאנשים בזנות וארגוני סיוע שאינם ייחודיים

לא. נשים בזנות בקהילה המקומית. שינוי נוסף היה המעבר לעבודה בבית, בשני מובנים. האחד, מעבר מעבודה במרחב פיזי בקהילה ('הארגון') אל עבודה מהבית הפרטי של נשות המקצוע בארגון, בתקופות הסגרים. והשני, מעבר מקבלת סיוע ועזרה בארגון לקבלת סיוע ועזרה בבית הפרטי של א.נשים בזנות. ולבסוף, גבר המיקוד במענים חומרים ומיצוי זכויות במטרה לענות על ריבוי הצרכים החומריים עקב הצמצום בהכנסות ובמשאבים הכלכליים של הפונים לסיוע, והחוסר שחוו בתמיכה ועורף משפחתיים. לצד השינויים במערך הסיוע התעורר אתגרים וסוגיות הקשורים בהפעלת המענים. מצב זה היווה הזדמנות לבחינה ובירור מחודשים של מטרות הארגון ודרכי הסיוע שהוא נוקט, כמו גם להתבוננות במשמעות שיש לארגוני הסיוע במערך התמיכה לא.נשים בזנות בישראל. ארגוני הסיוע הציבו את 'היחסים', 'שמירה על קשר' והענקת מענים רלוונטיים לאוכלוסייה בראש סדר העדיפויות שלהם. פועלם בשעת חירום אזרחית במהלך תקופה הקורונה מעורר השראה ומאיר על ההזדמנויות והאתגרים העומדים בפני ארגוני הסיוע גם בתקופות של שגרה.

### **המלצות**

אחד האתגרים המתודולוגיים והתיאורטיים של מחקר איכותני נוגע ליכולת ההכללה של הממצאים. לצד מגבלות ידועות הקשורות במידת הייצוגיות של המדגם והליכי איסוף וניתוח הנתונים, כוחם של מחקרים איכותניים כמו זה הוא ביכולתם להגיע ל"הכללה של הבנה" ביחס להיבטים של ההתנסות הנחקרת (לויצקי, 2009). על כן, בעוד שהמלצות המחקר מרחיבות ומעמיקות את הידוע על סיוע לא.נשים בזנות בישראל בכלל ובתקופת הקורונה בפרט, יש להתייחס אליהן כהמלצות לעיון, חשיבה ומחקר נוסף. בהמשך להמלצות שעלו מהראיונות עם הא.נשים בזנות בדוח השני, וגם כאן המלצותינו מבוססות על "הכללה של הבנה" על בסיס הממצאים ששבו וחזרו וניתוח ויצרו סיפור רחב יותר על השתנות מערך הסיוע של הארגונים עם פרוץ מגפת הקורונה ובהמשכה. ההמלצות נוגעות לשלושת התחומים המרכזיים של מדיניות בתחום, פעילות הארגונים ומחקר המשך.

### **מדיניות**

תחום המדיניות מתייחס לרמות הדרג הפיקוחי והניהולי במשרדי הממשלה הרלוונטיים, ולהקצאת תקציבים לארגוני הסיוע. השינויים שאנו מציעים בתחום זה נוגעים ליישום ואימוץ נהלים חדשים בעקבות הקורונה, ריבוי הפניות אל ארגוני הסיוע, ויישומן של חוק איסור צריכת זנות – כולל סל המענים הגמיש והעברת תקציבים נוספים לארגוני הסיוע:

- תיאום ותקשורת טובים יותר בין הדרג הפיקוחי והניהולי במשרדי הממשלה הרלוונטיים (למשל, בריאות, משפטים ורווחה) לבין ארגוני הסיוע עשויים להגביר את הרלוונטיות והנגישות של המענים הניתנים לא.נשים בזנות. השקעה ביחסים בין משרדי הממשלה לארגוני הסיוע עשויה לקדם התאמה ותיאום טובים יותר בין הדרישות והנהלים ברמת הפיקוח לבין ההתמודדויות היומיומיות של הארגונים בשטח וכך לצמצם את הפער הקיים בין מדיניות לשטח.

- לאורך שלושת שלבי המחקר, ארגוני הסיוע והאנשים בזנות עצמם העידו כי המענה המסייע המשמעותי ביותר בהתמודדותם עם הצרכים החומרים המרובים, היה כספי. לכן, אנו מציעות לבחון הקמת קרן כספית לשעת חירום לארגוני הסיוע, שתשמש אותם למצבי חירום ארציים (מצב ביטחוני, נזקי מזג אוויר, או התפרצות של מגפה נוספת).
- ריבוי הפניות הבולט אל ארגוני הסיוע בשנת הקורונה היה תוצר של גורמים מגוונים. נראה כי קיימים אנשים רבים נוספים בזנות הזקוקים לעזרה שלא פנו לארגונים וגם אינם מוכרים להם. אנו מציעות להשקיע משאבים נוספים בפרסום והנגשת המידע אודות הסיוע הניתן לאנשים בזנות, תוך התאמת הפרסום לאוכלוסיות ייחודיות.
- סוגיית הדיור הכאובה בחייהם של אנשים בזירות זנות שונות התחדדה עם פרוץ מגפת הקורונה ולאורך שנת המחקר. ואכן, תקציבי חירום רבים הופנו לסיוע כספי בנושא הדיור. חשוב מאוד ללמוד ולחקור סוגיה זו לעומקה במטרה לפתח מענים (בחירום ובשגרה) בתחום הדיור הייחודים לאנשים בזנות.
- מראיינות רבות מארגוני הסיוע, בשני סבבי הראיונות, שיתפו כי הקשר עם ארגוני סיוע נוספים, שיתופי הפעולה עימם, והתמיכה ההדדית סייעו להן רבות ברמה המקצועית והאישית. אנו ממליצות למסד את הקשרים בין ארגוני הסיוע ולהשקיע תקציבים בהקמת קואליציית ארגוני סיוע שתקדם שותפויות בין ארגונים, איתור צרכים ופיתוח מענים. קואליציה שכזו תוכל לשמש כגשר נוסף בין קובעי המדיניות ורמת הפיקוח לארגונים בשטח.

### **ארגוני הסיוע**

הידע במחקר זה נאסף מארגוני הסיוע ובעזרתם וחשוב שיחזור אל הארגונים וישמש אותם לשיפור עבודתם. ההמלצות הנוגעות ישירות לארגוני הסיוע מבקשות להמשיך את העשייה הקיימת בהם, לצד פיתוח מענים מותאמים לצורכי האוכלוסיות המגוונות של אנשים בזנות. כמובן שיכולת הארגונים לפתח מענים נוספים היא תלויה מדיניות ממשלתית ותקציבים שיוקצו לכך:

- פיתוח תכניות למצבי חירום עתידיים, על בסיס הידע שנאסף במחקר זה, הנוגע בהשתנות מערך הסיוע בתקופת חירום מתמשכת.
- השקעת משאבים ארגוניים לפיתוח ושימור שותפויות בקהילה המקומית. תקופת הקורונה זימנה את הגברת שיתופי הפעולה בין ארגוני הסיוע לאנשים בזנות לארגוני קהילה נוספים. המשך פיתוח שותפויות עם הקהילה יתרום אף לצורך של אנשים בזנות בתחושת שייכות, תמיכה ורשת קהילתית. בהמשך לכך, יש חשיבות לפיתוח תכניות קבוצתיות וקהילתיות ליצירת רשת קהילתית תומכת לאנשים בזנות.
- פיתוח מענים טכנולוגיים מקדמי סיוע ואוריינות טכנולוגית בקרב אנשים בזנות, לדוגמה בקרב האוכלוסייה הבוגרת. זאת לאור השימוש הנרחב באמצעים טכנולוגיים בתקופת

הקורונה שאפשר לארגוני הסיוע פתיחת ערוצי תקשורת חדשים עם א.נשים בזנות, והתרבות הזירות הטכנולוגיות בזנות הקוראות לפיתוח מענים טיפולים טכנולוגים נוספים.

- פיתוח מענים לא.נשים בזנות בזירות משתנות. המחקר מצייר מגמה של עיסוק בזנות בזירות מתחלפות ולא קבועות, לעיתים בערים שונות בארץ. יש ללמוד ולחקור תופעה זו ולפתח מעני סיוע רלוונטיים ומותאמים למצבים אלו; למשל, סיוע למי שאינו גר באזור המגורים שבו נמצא הארגון, או אפילו בישראל, אלא רק עובד שם.
- פיתוח מענים עבור אוכלוסיות ייחודיות בזנות. למשל, זנות שאינה "ברחוב", א.נשים מבוגרים וזקנים בזנות, גברים בזנות ועוד. הממצאים מציעים כי במהלך שנת הקורונה הראשונה אוכלוסיות אלו פנו יותר מבעבר לבקשת עזרה. הדבר הציף את הצרכים הייחודיים של אוכלוסיות אלו הדורשים בירור וחקירה נוספת כדי לעצב מענים רלוונטיים עבורם.

### **מחקרי המשך**

לאור ממצאי המחקר, אנו מבקשות להציע מספר כיווני מחקר עתידיים שיתמקדו בהרחבת הידע על א.נשים בזנות בישראל, צרכיהם והמענים הנדרשים עבורם:

- פיתוח כלים מחקרניים לאיתור צרכים בקרב א.נשים בזנות, בשגרה ובחירום, על מנת להעמידם לרשות ארגוני הסיוע.
- פיתוח ידע שיטתי ומעמיק על צרכי הא.נשים בזירות הזנות המשתנות, ובזירות הזנות הדיגיטלית, ואופני ההיעזרות שלהם.
- קידום מחקרים הנוגעים לצרכים ולאופני ההסתייעות של אוכלוסיות ייחודיות בזנות, כפי שפורטו בדוח, כדי ללמוד עוד על דרכי הסיוע המיטביות עבורן.

## מקורות

- לויצקי, נ' (2009). איכותו של המחקר האכותני: המקרה הנרטיבי. בתוך: ע. ליבליך, א. שחר, מ. קרומר-נבו, מ. לביא-אג'אי (עורכות) סוגיות במחקר הנרטיבי: תבחיני איכות ואתיקה, סיכום קבוצות דיון. עמ' 9-25, העמותה לחקר האדם הרב-מימדי, איגוד החוקרים האיכותניים והמרכז הישראלי לשיטות מחקר איכותני של האדם והחברה.
- Bromfield, N. F., Panichelli, M., & Capous-Desyllas, M. (2021). At the Intersection of COVID-19 and Sex Work in the United States: A Call for Social Work Action. *Affilia - Journal of Women and Social Work*. <https://doi.org/10.1177/0886109920985131>
- Callander, D., Meunier, É., DeVeau, R., Grov, C., Donovan, B., Minichiello, V., ... Duncan, D. (2020). Investigating the effects of COVID-19 on global male sex work populations: a longitudinal study of digital data. *Sexually Transmitted Infections*, *sextrans-2020-054550*. <https://doi.org/10.1136/sextrans-2020-054550>
- Defourny, J. (2014). From third sector to social enterprise: A European research trajectory. In *Social enterprise and the third sector* (pp. 33-57). Routledge.
- Dziuban, A., Możdrzeń, M., & Ratecka, A. (2021). "Very little but a lot." Solidarity within the sex workers' community in Poland during the COVID-19 pandemic. *Gender, Work and Organization*, (462), 0–3. <https://doi.org/10.1111/gwao.12677>
- Experiences, T. (2020). *Ruhama 2020 annual report Taking the Pulse on COVID 19 The Experiences and Needs of Women in Prostitution during COVID 19 : Forgotten Voices of the Pandemic Prostitution*. (November).
- Fedorkó, B., Stevenson, L., & Maciotti, P. G. (2021). Sex workers on the frontline: An abridged version of the original ICRSE report: 'The role of sex worker rights groups in providing support during the COVID-19 crisis in Europe.' *Global Public Health*, 1–10. <https://doi.org/10.1080/17441692.2021.1945124>
- Gichuna, S., Hassan, R., Sanders, T., Campbell, R., Mutonyi, M., & Mwangi, P. (2020). Access to Healthcare in a time of COVID-19: Sex Workers in Crisis in Nairobi, Kenya. *Global Public Health*, *15*(10), 1430–1442. <https://doi.org/10.1080/17441692.2020.1810298>
- Janyam, S., Phuengsamran, D., Pangnongyang, J., Saripra, W., Jitwattanapataya, L., Songsamphan, C., ... Gopinath, D. (2020). Protecting sex workers in Thailand during the COVID-19 pandemic: opportunities to build back better. *WHO South-*

*East Asia Journal of Public Health*, 9(2), 100–103. <https://doi.org/10.4103/2224-3151.294301>

Lahav-Raz, Y., Prior, A., Shilo, G., & Peled, E. (2021). American Journal of Orthopsychiatry: Editors. *American Journal of Orthopsychiatry*. <https://doi.org/10.1037/0002-9432.73.1.1>

Lam, E. (2020). Pandemic sex workers' resilience: COVID-19 crisis met with rapid responses by sex worker communities. *International Social Work*, 63(6), 777–781. <https://doi.org/10.1177/0020872820962202>

Mantell, J. E., Franks, J., Lahuerta, M., Omollo, D., Zerbe, A., Hawken, M., ... Agot, K. (2021). Life in the Balance: Young Female Sex Workers in Kenya Weigh the Risks of COVID-19 and HIV. *AIDS and Behavior*, (0123456789). <https://doi.org/10.1007/s10461-020-03140-5>

Reza-Paul, S., Lazarus, L., Haldar, P., Reza Paul, M., Lakshmi, B., Ramaiah, M., ... Lorway, R. (2020). Community action for people with HIV and sex workers during the COVID-19 pandemic in India. *WHO South-East Asia Journal of Public Health*, 9(2), 104–106. <https://doi.org/10.4103/2224-3151.294302>

SWAN; ICRSE. (2020). *Assessment by SWAN and ICRSE COVID-19 crisis impact on access to health services for sex workers in Europe and Central Asia Content*. (June).

Tan, R. K. J., Ho, V., Sherqueshaa, S., Dee, W., Lim, J. M., Lo, J. J. M., ... Wong, M. L. (2021). The Impact of the Coronavirus Disease (COVID-19) on the Health and Social Needs of Sex Workers in Singapore. *Archives of Sexual Behavior*, 50(5), 2017–2029. <https://doi.org/10.1007/s10508-021-01951-8>

## נספח 1

### מדריך ראיון לארגוני הסיוע

שאלת המחקר הראשית: כיצד משבר הקורונה משנה/מעצב מחדש לאורך זמן, בימי המשבר ולאחריו,

את עבודתם של ארגוני הסיוע ואנשי מקצוע שעובדים עם אנשים בזנות?

#### סוגיות מרכזיות ושאלות:

אילו שינויים חלו מאז הריאיון הקודם בעבודת הארגון? [אלו תובנות מרכזיות יש לך בנוגע לכך?] מאז הריאיון הקודם / או מנקודת המבט כיום – מה הדברים המרכזיים שהשתנו: במטרות הארגון, בדרכי

ההתערבות/דרכי העבודה, באוכלוסיות להם ניתן סיוע, במבנה ארגוני, בצוות [בשכר ובהתנדבות]? - בהסתכלות לאחור על השנה האחרונה – מה למדת ממשבר הקורונה על המשמעות והחשיבות של הארגון? מה למדת על האופן בו הארגון פועל? אולי דברים הבנת שצריך לחזק, לשנות, לפתח? ומה צריך לשנות?

שיתופי פעולה בין ארגונים: איזה שיתופי פעולה המשיכו? מה התפתח עם שיתופי הפעולה? (אד הוק? שיתוף פעולה מתמשך? יצירה של דרך התערבות חדשה?) יחסים בין הארגון למדינה.

#### שימוש בטכנולוגיה בעבודת הסיוע והעזרה:

מה מתוך השינויים בטכנולוגיה שאפיינו את הסגר הראשון ומאפייניו, נשאר גם אחרי שנה? בראייה שלך כיום, מה מתוך השינויים האלה נראה שיישאר גם כשהמשבר יחלוף ותהיה חזרה לשגרה? תמונת המצב בנוגע לזנות ולאנשים בזנות:

- מה השתנה עם האוכלוסייה שמקבלת סיוע ועזרה מהארגון? מה השתנה בדרכי ההגעה של אנשים אל הארגון?

- מה זיהית שהשתנה בזנות בשנה האחרונה – מאפייני הזנות, זירות, חזרה ויציאה מזנות, צעירות – מבוגרות, נשים – גברים, טראנס\* לדוגמה

- קושי כלכלי, אתגר בריאותי, קושי רגשי: מה היו השינויים המרכזיים בכול אלו מאז הסגר הראשון ואילו מענים פיתחתם בעקבות השינויים?

#### חוק איסור צריכת זנות וקורונה

בשנה האחרונה התרחשה הצטלבות של משבר הקורונה, חוק איסור צריכת הזנות והחלת תוכנית הסיוע של משרד הרווחה:

- מה השתנה בעקבות חוק צריכת הזנות ותוכניות הסיוע?

- מה התפיסה של הארגון על מול השינויים האלו?

לינק לחתימה על טופס הסכמה מדעת